

Gender role v současné české rodině

Zuzana Procházková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDÍÍ

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana PROCHÁZKOVÁ**
Osobní číslo: **H118252**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Gender role v současné rodině**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na gender stereotypy a gender role v kulturním a historickém kontextu
- na gender role muže a ženy v soukromé a veřejné sféře
- na gender role v rodině, partnerských vztazích, při výchově dětí, v zaměstnání
- na genderovou identitu dětí

Součástí práce bude analýza této problematiky v ČR na podkladu odborné literatury, konstatování současného stavu a předpokladu vývoje gender rolí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Cviková, J.; Juráňová, J. Růžový a modrý svět. Rodové stereotypy a ich důsledky.

Bratislava: Aspekt, 2003

Benedictová, R. Kulturní vzorce. Praha: Argo, 1999

Oakleyová, A. Pohlaví, gender a společnost. Praha: Portál, 2000

Poněšický, J. Fenomén mužství a ženství. Psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy.

Praha: Triton, 2004

Renzetti, C.; Curran, D. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, 2003

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.**

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **11. listopadu 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, PhD.

vedoucí katedry

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 1.10.2014

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá genderovými rolami mužů a žen v současné rodině. Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část se věnuje vysvětlení základních pojmů, které se vztahují k danému tématu, jako jsou genderová identita, genderové role v historickém a kulturním kontextu a posouzení genderových stereotypů v dnešním manželství. Dále analyzuje současný stav participace žen a mužů na domácích pracích a hodnotí postavení pracujícího muže a ženy. Pozornost je také věnována rodině jako primární sociální skupině, současnému partnerskému vztahu, výchově dětí, vysoké rozvodovosti a následné výchově dětí osamělými rodiči. Praktická část se zaměřuje na kvalitativní výzkum formou rozhovoru, jehož cílem bylo zhodnotit současný stav genderových rolí v rodině, zda přetrvává stále tradiční model rodinného soužití nebo se již začínáme přibližovat k modelu moderního soužití. V závěru je nastíněn možný vývoj genderových rolí v české rodině.

Klíčová slova:

Gender – genderová identita – stereotypy – role mužů – role žen – rodina – domácí práce – participace – děti - výchova

ABSTRACT

This bachelor thesis is dealing with gender roles of men and women in present. Thesis is divided into two parts, theoretical part and practical part. Theoretical part explains basic terminology of this topic like gender identity, gender roles in historical and cultural context and assessment of gender stereotypes in marriage. Next, it analyses present state of participation of women and men in household chores and evaluates position of working man and woman. Attention is also paid to family as a primary social group, present relationship of partners, upbringing of children, high divorce rate and next upbringing of children by a single parents. Practical part concentrates on qualitative research through interview, which aim was to evaluate present state of gender roles in family, whether still

traditional model of family life remains or if we start to draw near to the modern model. In conclusion is presented possible development of gender roles in czech family.

Keywords:

Gender – gender identity – stereotypes – roles of men – roles of women – family – household chores – participation – children - upbringing

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že na bakalářské práci jsem pracovala samostatně a veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce a které jsem uvedla v seznamu zdrojů, jsem citovala.

Odevzdaná tištěná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG, jsou totožné.

V Brně 21. 11. 2014

Zuzana Procházková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za cenné rady, informace, ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině, za podporu a trpělivost během mého studia.

MOTTO

„Nové názory jsou vždy podezírány a obyčejně odmítány už jen proto, že ještě nejsou běžně známé.“

John Locke

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 GENDER	13
1.1 GENDEROVÉ STEREOTYPY	13
1.2 GENDEROVÉ ROLE V KULTURNÍM A HISTORICKÉM KONTEXTU	14
1.3 GENDEROVÁ IDENTITA	16
2 ŽENA A MUŽ V SOUKROMÉ SFÉŘE	18
2.1 DĚLBA PRACÍ V DOMÁCNOSTI	18
2.2 POSTAVENÍ PRACUJÍCÍ ŽENY	19
2.3 POSTAVENÍ PRACUJÍCÍHO MUŽE.....	22
2.4 PENÍZE A GENDEROVÉ ROLE	24
3 RODINA JAKO PRIMÁRNÍ SOCIÁLNÍ SKUPINA	27
3.1 PARTNERSKÉ VZTAHY	27
3.2 PODÍL NA VÝCHOVĚ DĚTÍ	28
3.3 ROZVODOVOST A POROZVODOVÁ PÉČE O DĚTI	31
3.4 VÝCHOVA DĚTÍ OSAMĚLÝMI RODIČI.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 METODOLOGIE PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
4.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	36
4.2 VÝZKUMNÉ METODY	36
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	37
4.4 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	38
4.5 DISKUZE.....	53
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM PŘÍLOH	64

ÚVOD

Genderové role jsou dány v každé společnosti kulturními zvyklostmi a obyčejí. Tradují se napříč generacemi a společnost je více méně přijímá jako danost, které je nutné se přizpůsobit. Jsou to zjednodušená pravidla a představy o tom, jak se mají muži a ženy chovat, jaké mají zaujímat role ve společenských institucích jako je manželství a rodičovství.

Vzhledem k tomu, že se společnost neustále vyvíjí, mění se i potřeby mužů a žen. Genderovou problematikou a s ní spojenými otázkami genderové rovnosti se začala naše společnost zabývat ve větší míře až v době přípravy na vstup České republiky do Evropské unie. Rovné příležitosti a jejich prosazování jsou tedy popsány v jednotlivých zákonech, praxe je však od uspokojivého stavu značně vzdálena.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala jak z důvodu aktuálnosti a zajímavosti, jelikož se dotýká každého z nás, tak z pohledu studenta oboru Sociální pedagogika, kdy je možné postupně získávané poznatky z oboru sociální pedagogiky využít při odstraňování genderových nerovností, což by znamenalo velký přínos pro přizpůsobení se člověka současné společnosti. Cílem bakalářské práce bylo zhodnocení současného stavu genderových rolí v české rodině.

První kapitola teoretické části je zaměřena na charakteristiku základních pojmů, jako je genderová identita a genderové stereotypy. Současně nabízí pohled na vývoj genderových rolí ve světle kulturního a historického kontextu a to především v českých zemích a jejich propojení s genderovými stereotypy.

Obsahem druhé kapitoly je popis pozice ženy a muže v současné společnosti, kdy je nastíněn současný stav rozdělení rolí v rodině a míra participace mužů a žen na domácích pracích a podrobně je pojednáno o postavení pracující ženy a muže. Také je věnována pozornost podvědomému genderovému stereotypu o živiteli rodiny a je přiblížen současný stav ve společnosti.

Třetí kapitola se věnuje pohledu na rodinu jako primární sociální skupinu. Je popsáno v základních rysech manželství (partnerství) a rodičovství a přiblížen podíl žen a mužů na výchově dětí. Tématem této kapitoly je i vysoká míra rozvodovosti a následná výchova dětí osamělými rodiči.

V praktické části byl realizován malý výzkum, jehož cílem bylo ověření současného stavu genderových rolí v rodině. V závěru jsem formulovala obecnější hypotézy na základě získaných odpovědí a pokusila jsem se o nástin možného vývoje genderových rolí v české rodině.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GENDER

1.1 Genderové stereotypy

Společností vnímaná bipolarita charakteristických vlastností se otiskuje do zjednodušených popisů ženské či mužské role. Genderové stereotypy „co je typicky ženské a co je typicky mužské“ jsou předem stanovené představy o povahových rysech, chování a zvycích, o kterých se domníváme, že jsou předem dané a téměř neměnné. Nebere se v úvahu individualita člověka, životní situace, kulturní a sociální podmínky. Vlastností stereotypů je, že je nevytváří naše konkrétní zkušenost, ale tradují se ve společnosti, které jsme příslušníky.

S genderovými stereotypy se setkáváme již od narození, dívky oblékáme do růžových šatů, které pro nás spojují něhu s jemností, zatím co u chlapců preferujeme tmavší barvy, spojené s rozhodností a energií. Vybíráme odlišné hračky a dětské aktivity, v dětské literatuře jsou nám taktéž předkládány stereotypně rozdělené ženské a mužské role – stateční princové a oddané a krásné princezny. „*Svou úlohu sehrává i literatura pro děti. Dětem se předvádí mírné, nevýrazné, pasivní ženy, které se zaměstnávají pouze svou krásou. Naopak mužské postavy jsou aktivní, silné, čestné a inteligentní.*“¹

Oakleyová popisuje čtyři fáze socializace, lišící se v příslušnosti k pohlaví. První fáze je označena za manipulaci, kdy matka obléká svou dceru do šatů s volány a nazývá ji princeznou. Druhá fáze je cílené zaměřování dětské pozornosti na předměty nebo jejich aspekty (hračky podle pohlaví). Třetí fází Oakleyová rozumí genderově podmíněné verbální označení (hodná holčička, zlobivý kluk) a čtvrtá fáze označuje aktivitu, podněcující dívky nebo chlapce k typicky ženským nebo mužským činnostem.²

Genderové stereotypy jen málo odráží současné potřeby a nároky mužů a žen, dnes tradiční představy o typických rolových schématech již nevyhovují. Společnost se vyvíjí, proměňují se i nároky a potřeby. Ženy dnes již často neuspokojí pouze role ženy v domácnosti, chtějí se uplatnit a realizovat ve sféře veřejné, být finančně nezávislé. Na základě nových požadavků je třeba sladovat rodinné a profesní role, nově pojmout i podobu partnerství.

---

¹ Jarkovská, L. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*, 2003, s. 6

² Oakleyová, A. *Pohlaví, gender a společnost*, 2000

„Skutečnost, zda jsem žena nebo ne, podstatným způsobem ovlivňuje mé možnosti, životní perspektivy a šance. Má vliv na výběr povolání či profese, na výši výdělku i pozici v zaměstnání, ohraničuje či rozšiřuje moji moc v rodině i mimo ni. Gender na nás vyvíjí větší tlak a působí silněji v našich životech, významněji než pohlaví nám „organizuje“ náš všední život.“³

1.2 Genderové role v kulturním a historickém kontextu

Genderové role jsou dány v každé společnosti kulturními zvyklostmi a obyčejí odpradávná. Tradují se napříč generacemi a ve společnosti je více méně přijímali jako danost, které je nutné se přizpůsobit. Muži se starali o hmotné zabezpečení, ženy o děti a chod domácnosti. Zlom přišel na přelomu 18. a 19. století v souvislosti s velkou francouzskou revolucí, kdy se poprvé začali muži i ženy hlásit o své občanské svobody. Zejména pro ženy, které se do této doby veřejně neprojevovaly, to byl velký mezník. Nejvýraznější postavou, bojující za práva žen byla Olympe de Gouges, která jako reakci na sepsání „Deklarace lidských práv“ (lidských = mužských) napsala „Deklaraci práv ženy a občanky“. Vášnivě obhajovala emancipaci žen, zdůrazňováním rovnosti žen a mužů - se ženami by se mělo zacházet jako s plnohodnotnými občankami. Zdůrazňovala rovnost před zákonem, rovnost v odpovědnosti i za požitky v domácnosti a rodině.⁴ Za své aktivity byla Olympe de Gouges poslána pod gilotinu a ženám bylo zakázáno se shromažďovat. Byl to ale první a nepřehlédnutelný pokus o zrovnoprávnění mužů a žen ve společnosti.

V 19. století byly role ženy a muže jasně dané v rámci patriarchální společnosti. Role muže byla velice výrazná, muž byl „majitel a vládce“ podřízené ženy. Žena, která až vstupem do manželství získala právní subjektivitu, byla cele v područí manžela. Manžel byl ten, který se po sňatku stal správcem rodinného majetku a zajišťoval živobytí. Ženina role byla hospodyně a matka.

Burešová ve své knize píše: *„Pro většinu žen byl ještě v 19. století charakteristický omezený obecný rozhled a nízká úroveň vědomostí. To reflektovalo ženiny společenské pozice. Ženě nepříslušelo podílet se na rozvoji celkové duchovní atmosféry. Ženin život byl integrován do úzkého rámce rodinných problémů.“⁵*

³ Maříková, H. et al. *Proměny současné české rodiny*, 2000

⁴ <http://www.linternaute.com/biographie/olymp-de-gouges>

⁵ Burešová, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*, 2001, s. 28

V důsledku změn, které v 19. století nastaly, kdy se tvořila nová, moderní společnost, začaly ženy více volat po participaci na poli politickém a po volném přístupu ke vzdělání, které by jim zajistilo větší nezávislost na muži nebo i v případě, že zůstanou svobodné.

U nás byly prvními známými hlasatelkami rovných příležitostí žen například „*Magdalena Dobromila Rettigová (svůj život věnovala vzdělávání a osvětě dívek a žen), Karolína Světlá, Božena Němcová, Eliška Krásnohorská (usilovala o založení dívčího gymnázia, jelikož maturita byla podmínkou pro vstup na univerzitu). Ženské hnutí podporovali i někteří osvícení muži, například Vojta Náprstek a T. G. Masaryk. Jejich snažení bylo v roce 1890 korunováno úspěchem, v Praze bylo založeno první dívčí gymnázium Minerva. Po vystudování gymnázia se hlásí první ženy na filozofickou a lékařskou fakultu Univerzity Karlovy.*“⁶

Až v období dějin 20. století je možné hovořit o významnějším posunu ženské rovnoprávnosti. Volební právo zaručené Ústavou z roku 1920 bylo jedním z nich. Úloha ženy v období první a druhé světové války byla posílena nutností zastat jak péči o domácnost, tak i mužské práce v případě jejich nepřítomnosti. Ovšem i zde stojí za zmínku alespoň dvě ženy, které se v boji za ženská práva významně zapsaly do historie. Františka Plamínková a Milada Horáková. Obě působily ve vysokých státních funkcích, Františka Plamínková jako senátorka a Milada Horáková jako poslankyně.

Po nástupu komunistů k moci, po roce 1948, v rámci nového politického systému byla emancipace žen jako součást programu socialismu. Původní představa kolektivního domu se službami a kolektivní výchovou dětí, doplňovaná výchovou v rodině společnost nepřijala.

V šedesátých letech docházelo k ocenění mateřské funkce ženy postupným prodlužováním placené mateřské dovolené při garantování původního pracovního místa. „...*na konci šedesátých let měly české a slovenské ženy před ženami na Západě přibližně dvacetiletý předstih – jak v úrovni kvalifikace vzdělání a integrace ve světě práce, tak v sebevědomém podílení se na životě společnosti. Během normalizace a takzvaného reálného socialismu tento předstih ztratily a úroveň mezi Západem a Východem se v této otázce podstatně vyrovnala.*“⁷

---

⁶ Marxová -Tominová, M. *Rodina a práce – jak je sladit a nezbláznit se*, 2009, s. 46

⁷ Wagnerová, A. In Sokačová, L. *Gender a demokracie 1989 – 2009*, 2009, s. 18

Po rozpadu socialistického systému v roce 1989 se marxistický model emancipace žen stal minulostí. Nemůžeme ovšem upřít, kromě již zmíněné kvalifikační a vzdělanostní úrovně žen i vzniklou ekonomickou nezávislost ženy na muži, přičemž předpokládaný hromadný návrat po roce 1989 žen do domácností se ke značnému překvapení mužů nekonal.⁸

Jak se vyvíjí genderové role v české rodině v současnosti a jaké jsou nové trendy a proměny oproti předcházejícím letům se pokusím popsat v následujících kapitolách Žena a muž v soukromé a veřejné sféře a Rodina jako primární sociální skupina.

1.3 Genderová identita

Identitou označujeme v sociologii pocit, který je vlastní každému jednomu z nás, který vychází z prostředí naší komunity. Teda to, čím se odlišuji od druhých, jaká jsem osobnost.⁹ Obsahuje hodnoty pro osobní smysl života. Je to vědomí, které nám umožňuje ztotožnění se se sebou samým, umožňuje rozpoznat, co dělí nás od druhých osob. Rozvíjí se sociální identita, to znamená vědomí, že příslušíme k dotyčné sociální skupině a ztotožňujeme se s jejich hodnotami. Tím je vytvářena osobní identita a současně identita se skupinou, do které patříme. Identita však neexistuje od našeho narození, ale postupně se utváří. V našich kulturních podmínkách ji lze s určitostí identifikovat až u dětí kolem třetího roku, kdy si již uvědomují svá přání, která dokáže odlišit od přání druhých lidí. Zvláště od pečujícího rodiče, se kterým od počátku splývají, začínají již o sobě hovořit v první osobě, nikoli ve třetí, jako doposud.¹⁰

Vznik a vývoj genderové identity vysvětluje v psychologii několik teorií. Všechny se shodují na jednom, že příslušnost ke genderu není určena biologicky, ale formuje se postupně, během vývoje jednotlivce.

Za nejstarší lze považovat *psychoanalytickou teorii Sigmunda Freuda*. Ta vidí nejdůležitější zdroj genderové identifikace v identifikaci dítěte s rodičem téhož pohlaví. Obě pohlaví, chlapci i dívky mají důvod k identifikaci jiný, vycházejí však z vědomí pohlavních rozdílů mezi muži a ženami. Učení se ženským a mužským rolím směřoval Freud do fáze kolem čtvrtého a pátého roku, kde jednoznačně zdůrazňoval úlohu otce -

---

⁸ Wagnerová, A. In Sokačová, L. *Gender a demokracie 1989 – 2009*, 2009

⁹ Jandourek, J. *Sociologický slovník*, 2001

¹⁰ Smetáčková, I. Vlková, K. *Gender ve škole*, 2005

tzv. oidipovský komplex.¹¹ Chlapci, podle Freuda, jsou motivováni k identifikaci s otcem tzv. kastrovačnickými úzkostmi, kdy se obávají, že otec, jakožto silnější muž, by chlapce mohl vykastrovat za to, že miluje matku. Identifikací s otcem ho přijímají jako nadřazenou osobu a tím přijímají identitu muže. Dívky se identifikují s matkou na základě lásky k otci, ve které se s matkou ztotožňují. Novější teorie Freudových pokračovatelů používají koncepcí inspirované psychoanalýzou, ale uvažují i o kulturním a symbolickém rozměru osvojování si genderové identity.¹²

Za další významnou teorii lze považovat *teorii sociálního učení*, podle které si genderovou identitu děti osvojují na základě pozorování a nápodoby chování dospělých osob shodného pohlaví, především rodičů. „*Chlapci a děvčata jsou již od nejútlejšího dětství utvrzováni v takových způsobech chování, které společnost považuje za přiměřené jejich pohlaví.*“¹³ Genderově odpovídajícímu chování se učí pomocí odměn a trestů, tzv. posilováním.

Mimo přímého posilování – odměna, trest – se také děti učí nepřímým posilováním, to znamená pozorováním dopadů konkrétního chování u druhých osob. Kritické hlasy vytýkají teorii sociálního učení pasivní pojetí dětí, které ve skutečnosti nejsou jen pasivními účastníky situace, nýbrž sami vyhledávají konkrétní podněty, které následně napodobují. Dále se ozývá nesouhlas s nápodobou stejného pohlaví, neb se ukázalo, že děti si vybírají za vzor spíše osoby s určitou mocí a to bez ohledu na pohlaví.¹⁴

Jako poslední z psychologických teorií bych uvedla *teorii kognitivní*, která si bere za svůj základ kognitivní psychologii. Učení se genderu, podle ní, je vedlejší produkt potřeby orientace ve světě. Hledání jednotlivých vzorců chování v prostředí, jež člověka obklopuje, je kognitivní psychologií považováno za přirozené. Dítě musí dosáhnout nejdříve určité úrovně rozumových schopností, aby dokázalo správně zpracovat příslušné podněty. Zprvu vnímá všechny pravidelnosti v okolí jako neměnné a není schopno správně zařadit objekt, bez typických charakteristik. Časem se dětské vnímání stává pružnějším a dítě je schopno vidět a rozlišit různorodosti a uvažovat o řadě specifických projevů obecných znaků. Jako u každé jiné teorie, i zde se vyskytují výhrady a to zejména ke snižování kulturní role přisvojování genderové identity.¹⁵

---

¹¹ Giddens, A. *Sociologie*, 1999

¹² Smetáčková, I. Vlková, K. *Gender ve škole*, 2005

¹³ Karsten, H. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*, 2006, s. 32

¹⁴ Smetáčková, I. Vlková, K.. *Gender ve škole*, 2005

¹⁵ Smetáčková, I. Vlková, K.. *Gender ve škole*, 2005

2 ŽENA A MUŽ V SOUKROMÉ SFÉŘE

2.1 Dělbba prací v domácnosti

Sféra domácích prací je často diskutovaným okruhem činností. Doposud se ukazuje, že dělbba prací v současné rodině se spíše „blíží k rodinnému modelu tradičnímu než k modelu moderní domácnosti“¹⁶, kdy se počítá s egalitářským podílem na domácích pracích. Muži se podílejí na domácích pracích méně než ženy a tím odpovědnost za běžný chod domácnosti leží převážně na ženách. Z toho je možné usuzovat, že pohled na genderovou vyváženost se utváří ve větší míře v rodině a partnerských vztazích, tzv. ve sféře soukromé.

Je sice uznána zastupitelnost a záměna rolí, ovšem není zcela obvyklá s poukazem na její nepřirozenost. Dle genderových stereotypů je místo ženy vymezeno na prvním místě domácností, kde má se samozřejmostí vykonávat domácí práce a pečovat o děti a muž se má plně věnovat své profesi. Tento názor se nemění ani v závislosti na vzdělání. Mnozí muži uznávají zastupitelnost rolí v péči o domácnost a děti, ale v realitě se tak často nechovají.

U žen je postoj, který vyjadřuje akceptaci tradičního uspořádání dělby rolí vlastně silně zakořeněný stereotyp, který předem muže diskvalifikuje jako někoho, kdo nezvládne péči o domácnost a děti natolik dobře, jako ona.¹⁷

Postoje k dělbě prací si neseme z vlastních rodin, ve kterých jsme vyrůstali a vstřebávali určitá schémata dělení rolí. Mnohdy si ani neuvědomujeme, jak silně jsou tyto vzorce v nás zakořeněny a jak je předáváme svým dětem, i když s nimi mnohdy ne úplně souhlasíme.

U dívek se očekává, že budou maminkám pomáhat v domácnosti, u chlapců se předpokládá vztah k autům a technice což jen potvrzuje existenci genderového stereotypu, který stále ještě v rodinách převládá.

Aplikace takové výchovy vede v dospělosti k podobnému chápání mužské a ženské role. V povědomí je obraz ženy, jako té, která převážně odpovídá za péči o domácnost ve sféře soukromé při podobném vytížení ve sféře pracovní.

Skloňované úsloví, že žena má dva pracovní úvazky je převážně stále pravdivé. Práce v domácnosti se liší tím, že není vykonávána za mzdu, proto není považována za

¹⁶ Čermáková, M. *Rodina a mění se gender role* // <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files>, s. 48

¹⁷ Maříková, H. et al. *Proměny současné české rodiny*, 2000

plnohodnotnou. Uvažujeme o ní, muži a často i samotné ženy, jako o povinnosti ženy. Nad tímto vžitým stereotypem se většinou ani nepozastavujeme. S tím jde ruku v ruce přesvědčení společnosti, že žena, která se věnuje plně své profesi, zanedbává domácnost a rodinu a okolí ji hodnotí zpravidla negativně. U muže se plné vytížení v práci předpokládá a tím je omlouván nedostatek energie a času pro rodinu. Předpokládané vyšší nasazení se následně promítá do kontinuální pracovní kariéry a vyššího finančního ohodnocení, než je tomu u žen.

V porovnání se západními zeměmi, kde převažuje také podíl žen na péči o domácnost, jsou české ženy v nevýhodě. V naší republice je většina žen „zaměstnána na plný pracovní úvazek“¹⁸, kdy v zahraničí je počet žen, pracujících na plný úvazek zhruba poloviční. Zbytek ekonomicky aktivních žen pracuje na částečný úvazek nebo se věnuje péči o rodinu a nepracuje vůbec. Jak píše Maříková: „Z jednoho příjmu by totiž většina českých rodin vyžila jen stěží, nebyla by schopna si udržet svou (pro ni přijatelnou) životní úroveň.“¹⁹ Zajímavostí je fakt, že strávený čas domácími pracemi u ženy pracující na celý úvazek není významně nižší než u ženy v domácnosti.

V posledních letech je však patrný mírný nárůst počtu mužů v participaci na péči o malé děti a zvyšujícího se podílu na pracích v domácnosti. Tento posun zřejmě částečně ovlivnila větší otevřenost naší země vůči západním zemím jako i možnost cestování a pobytu v zahraničí, kde je tento genderově vyváženější rodinný model větší samozřejmostí. Také je pravděpodobné, že si určitá skupina žen při budování vztahu dokáže s partnery lépe prosadit své představy o chodu domácnosti a péči o děti.

2.2 Postavení pracující ženy

Další kapitola otevírá pohled na vyváženost postavení mužů a žen v oblasti profesního uplatnění a problematiku střetu pracovních a rodinných povinností.

Jak píše Marie Čermáková „tradičním typem ženské populace byla schopnost adaptace na nové podmínky a vyrovnání se se změnami“.²⁰

V jiné studii Čermáková uvádí, že „nelze očekávat, že by se dnes již třetí generace zaměstnaných žen ve větší míře vzdala práce. Neodpovídá tomu zejména vzdělanostní

¹⁸ Čermáková, M. *Rodina a mění se gender role* // <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files>, s. 27

¹⁹ Maříková, H. et al. *Proměny současné české rodiny*, 2000, s. 145

²⁰ Čermáková, M. *Postavení žen na trhu práce*, Sociologický časopis 4/1997, s. 400

*struktura, generační zkušenosti, současná ekonomická situace rodin, systém hodnotových orientací jednotlivých profesních skupin žen a všeobecné podceňování práce v domácnosti a konec konců nízký sociální status nezaměstnaných žen“.*²¹

Ženy se převážně snaží kombinovat práci s rodinnými závazky, aby rodina co nejméně trpěla. Genderové stereotypy jsou v naší společnosti stále hluboce zakořeněny a fungují v pracovní i soukromé sféře, ale nevyhýbají se ani myšlení ani jednání českých žen. Jedná se o hluboký a nepřetržitý rozpor mezi tím, co by žena dělat měla (být doma) a tím, co ve skutečnosti dělá (pracuje). Většina se domnívá, že je pro její identitu dobré a správné, aby pracovala, ale cítí také pouto k domovu.²²

Jako ideální by se jevilo, kdyby žena před narozením dítěte pracovala na plný úvazek, během předškolního věku dítěte mohla být v domácnosti, v průběhu školní docházky by pracovala na částečný úvazek a po odchodu dětí z domova mít možnost opět pracovat na plný úvazek. Tento teoretický model má ve skutečnosti pro ženu značná úskalí. Předně nestačí využít dosaženého vzdělání a postupně její původní kvalifikace zaostává a v konečném důsledku ztratí původní pracovní pozici.²³

Pro zaměstnavatele je mladá žena málo perspektivním pracovníkem, jelikož se automaticky předpokládá, že odejde na mateřskou dovolenou. Sice je to ze zákona považováno za diskriminaci, ptát se při přijímacím pohovoru, jestli a kdy plánuje mít děti, v praxi se tak většinou děje. Tím se velice snižují možnosti získání místa, odpovídající kvalifikace. Po nástupu do zaměstnání zase hrozí zaměstnavateli časté absence z důvodu péče o malé děti v nemoci.

Toto se promítá do platového ohodnocení žen, které je v dnešní době průměrně o 29% méně, než průměrný plat muže.²⁴

Analýza, která porovnávala průměrné platy žen a mužů, podle dosaženého vzdělání, došla k závěru, že rozdíly ve výši platů z hlediska pohlaví ve výrazném procentu případů převyšuje přínosy vyššího vzdělání. „Největším překvapením v analýze bylo, že rozdíly v platech, dané pohlavím, v podstatě znamenají, že žena musí mít o jeden stupeň vyšší

---

²¹ Čermáková, M. *Rodina a mění se gender role* // <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files>, s. 13

²² tamtéž

²³ Maříková, H. et al. *Proměny současné české rodiny*, 2000

²⁴ Zdroj: <http://www.platy.cz/analyzy/zeny-musi-mit-vyssi-vzdelani-nez-muzi-aby-mely-stejny-plat>

vzdělání než muž, aby se jejich průměrné platy vyrovnaly. Například muž s maturitou má vyšší průměrný plat než žena s bakalářským titulem“.²⁵ Viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1²⁶

Srovnání platů vs. vzdělání žen a mužů v roce 2013

<i>Ukončené vzdělání</i>	<i>Průměrný plat mužů (Kč)</i>	<i>Průměrný plat žen (Kč)</i>	<i>Poměr platů mužů a žen</i>
<i>Základní</i>	18 300	12 900	142%
<i>SŠ bez maturity</i>	19 700	14 300	138%
<i>SŠ s maturitou</i>	26 000	20 500	127%
<i>Vyšší odborné</i>	27 800	21 400	130%
<i>VŠ I. stupeň</i>	32 300	24 700	131%
<i>VŠ II. stupeň</i>	37 500	28 600	131%
<i>Postgraduální</i>	45 400	32 500	140%

Podle Sekota je obecnou praxí, že v rámci obsazování atraktivních pracovních míst dá zaměstnavatel při obdobném vzdělání, schopnostech a znalostech většinou přednost muži před ženou. Finanční ohodnocení, jak dokládá výše uvedená tabulka, bývá často ve prospěch mužů. Proč tomu tak je? Pravděpodobně hraje významnou roli zažitý stereotyp, že muž, jakož to hlava rodiny a živitel, má mít vyšší příjem.²⁷

Na trh práce v české republice také působí vertikální i horizontální segregace. Skutečnost, že muži jsou zhusta koncentrováni ve vysokých funkcích a oblastech rozhodování nazýváme vertikální segregací. Horizontální segregací rozumíme vysokou koncentraci žen s nízkými platy v oblastech jako je školství, zdravotnictví a jiných „ženských“ povoláních.

Setkáváme se také s pojmem „skleněný strop“ a „skleněný výtah“. Skleněný strop vyjadřuje v přeneseném smyslu slova problémy žen, které jsou na určité pozici a mají problém v dalším kariérním růstu a se získáním lepšího platového ohodnocení. Skleněný výtah naopak představuje symbol rychlé kariéry muže v převážně ženském prostředí (např. ředitel základní školy).

²⁵ Zdroj: <http://www.platy.cz/analyzy/zeny-musi-mit-vyssi-vzdelani-nez-muzi-aby-mely-stejny-plat>

²⁶ tamtéž

²⁷ Sekot, A. *Sociologie v kostce*, 2002

Obecně se předpokládá, že pro ženu bude role matky a manželky stěžejní. Tento předpoklad nelze ovšem uplatňovat pro všechny. Jsou ženy, které dají přednost práci, která je bude naplňovat a ve které se bude realizovat, zároveň ale nerezignují na fungující soukromý život. Tyto ženy musí svému okolí výrazně více dokazovat, že jejich role matky a manželky pracovním vytížením neutrpí. Pokud jsou ve vztahu pracovní ambiciózní oba partneři, zpravidla to bývá žena, která s ohledem na zachování fungující rodiny ustupuje do pozadí.

Proto je stále málo vidět ženy ve významných funkcích nebo politice. Cesta vzhůru je pro ženu daleko obtížnější a náročnější, bývá ostře konfrontována se zažitými stereotypy, a takovým tlakům se někdy velmi těžko odolává.

2.3 Postavení pracujícího muže

Z pohledu genderu se častěji hovoří o ženách a ženské práci na „dva úvazky“ a snaze tento nevyvážený stav alespoň v dostupných elementech více standardizovat, jak je tomu v západoevropských a zejména ve skandinávských zemích.

O mužích se automaticky předpokládá, že se v profesním životě v podstatě cele soustředí na svou práci, a tím vyhoví zažitému dogmatu o muži jako živiteli rodiny, a tudíž automaticky odpadá podíl na každodenních starostech s chodem domácnosti a péči o děti.

Zajímavý postřeh jsem zaznamenala v knize Aleny Wagnerové, kdy píše, že „v mocenském aparátu komunistické strany existovaly výrazné autoritativní, paternalistické a patriarchální struktury. Na druhé straně tu ovšem normativní charakter mužských vzorů chování byl neobyčejně oslaben zespolečenštěním výrobních prostředků a znárodněním. Mužská dominance ve společnosti byla totiž vždycky vázána na majetek a na hospodářskou moc soustředěnou v mužských rukou... Oslabení normativních vzorů mužského chování a mužské dominance ve společnosti souvisí ovšem i s tím, že socialistická společnost byla egalitární, bez podstatných sociálních rozdílů, a třídění lidí do společenských skupin se nerealizovalo přes osu peněz a majetku.... Obnovení kapitalistických vlastnických vztahů zřetelně posílila pozice mužů a marginalizovalo ženy. Muži s nepředstavitelnou rychlostí znovu obsadili místa ve svých starých lovištích produkce a obchodu... Z jejich pohledu se ženy stávají takřkajíc „komplici“ starého režimu, protože za socialismu profitovaly zlepšením svého společenského postavení a ekonomickou nezávislostí získaly i víc moci

v rodině. Muži naproti tomu socialismem své dominantní, na majetku založené postavení, ve společnosti ztratili.²⁸

Musím souhlasit s výše uvedeným názorem, protože někteří muži s nadšením využili možnosti soukromého podnikání, kde se příjmy významně lišily od platů v továrnách, družstvech, podnicích a institucích státní správy a tím výrazně posílili své postavení v rodině. V takových rodinách zůstávají ženy převážně v domácnosti, aby zajišťovaly muži plný servis, jak v péči o domácnost, tak v péči o děti.²⁹

Stále ale platí, že muži jsou preferováni téměř vždy, když se uchází o pracovní místo muž i žena, kdy se od mužů automaticky předpokládá větší pracovní nasazení, bez zbytečné fluktuace a tím jsou splněny i předpoklady ke kontinuálnímu růstu pracovní kariéry.

Zajíčková ve svém šetření uvádí názor respondentů výzkumu na postoje nadnárodních společností a českých firem k zaměstnávání mužů nebo žen na pozicích manažerů, kdy se respondenti domnívají, že u zahraničních společností nehraje pohlaví uchazeče natolik významnou roli, jako je tomu u většiny českých firem. Zde je zřetelně vidět, že se vyvážeností genderových nerovností zabývají v západních zemích výrazně déle, než je tomu u nás a že akceptace těchto problémů přináší pozitivní výsledky.³⁰

Pravdou je, že k zaměstnávání mužů na určitých pozicích v konkrétních odvětvích napomáhají předpokládané specifické mužské charakteristiky, jako např.:

- Zaměření na cíl (*muži jsou ochotni a schopni jít tvrději za svým cílem než ženy*)
- Agresivnější styl jednání a sebeprosazování (*s tím úzce souvisí*)
- Zaměření na technické obory (*jen málo žen vystuduje technický obor, a když, tak v něm často, v rámci profesního života, nepokračuje*)
- Helikoptérový pohled (*být takzvaně nad věcí*)
- Koncentrace na úspěch v zaměstnání (*kariéra pro muže znamená mnohem více než pro ženy*)³¹

„Doménou mužů jsou především technické obory a manažerské pozice v oblasti výrobní, v oblasti automobilového průmyslu, strojírenství, dopravy a logistiky, stavebnictví a dále

²⁸ Wagnerová, A. et al. *Gender a demokracie 1989 – 2009*, 2009, s. 19

²⁹ tamtéž

³⁰ Zajíčková, D. *Možnosti a bariéry prosazení žen a mužů v managementu*, 2005

³¹ tamtéž

v oblasti informačních technologií. V uvedených oblastech převažuje mužská kultura, která se projevuje požadavky na moc založenou zejména na odborných znalostech, ale i nutnost prosazování dotyčných znalostí a tvrdší způsob řešení možných konfliktů.³²

Mužská angažovanost na pracovním trhu je často osvobozuje od participace na pracích v domácnosti, ale zároveň ho částečně vylučuje z podílu v rodinných vazbách a vztazích.³³ Jak se s touto skutečností muži vyrovnávají a jaké k tomuto tématu zaujímají postoje, podrobněji rozeberu v kapitole věnované rodině a podílu na výchově dětí.

2.4 Peníze a genderové role

Za dobu uplynulých šedesáti let, došlo v české společnosti k radikální změně ve směru zažitého genderového stereotypu o muži, živiteli rodiny.

Ve skutečnosti plná zaměstnanost žen byla již od padesátých let minulého století životní nutností, která dodnes přetrvává a velká část současných českých rodin zapadá do modelu dvoupříjmové domácnosti.

„Schopnost uživit rodinu, či odpovědnost za životní úroveň rodiny, je i nadále záležitostí obou partnerů – takto vnímají situaci nejen ženy, ale i muži“, píše ve své studii Čermáková.³⁴

Ženy v České republice tudíž oprávněně kladou důraz na roli spolu živitelky rodiny. Jak ale uvádí Čermáková *„česká populace byla přichycena u rozporuplného tvrzení, kdy část populace (přes 50%) jak mužů, tak žen, by byla tolerantní k patriarchálnímu vzorci (muž v práci, žena doma), pokud by to reálně šlo.“*³⁵ Na druhou stranu je oprávněné se domnívat, že jen malá část žen by se ve skutečnosti dobrovolně vzdala placené práce, neboť jí zajišťuje určitou míru svobody, nezávislosti na muži a lepšího sociálního postavení, jak ve sféře veřejné, tak soukromé.

Jak bylo již zmíněno, pro udržení důstojné životní úrovně současných domácností je nezbytnost dvou příjmů, a to především v rodinách s nezaopatřenými dětmi, jak to vidíme v níže uvedených tabulkách s údaji ČSÚ za rok 2012.

³² Zajíčková, D. *Možnosti a bariéry prosazení žen a mužů v managementu*, 2005, s. 9

³³ Křížková, A. In Čermáková, M. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*, 2002

³⁴ Čermáková, M. *Rodina a měnící se gender role* // <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files>, s. 38

³⁵ tamtéž, s. 40

Tab. č. 2³⁶**Čisté peněžní příjmy ve vztahu k ŽM v roce 2012 – úplné rodiny**

Ukazatel	Čisté úplné rodiny				
	celkem	bez dětí	s 1 dítětem	se 2 dětmi	se 3 a více dětmi
Čisté peněžní příjmy ve vztahu k životnímu minimu	v %	v %	v %	v %	v %
méně než 1,00	2,1	1,8	1,5	2,1	8,3
1,00 - 1,99	8,0	4,2	8,3	12,2	27,9
2,00 - 2,99	24,6	23,8	18,3	30,3	29,6
3,00 - 3,99	27,8	31,0	23,8	26,7	16,7
4,00 - 4,99	15,7	14,7	22,5	14,6	3,4
5,00 a více	21,7	24,5	25,6	14,0	14,2

Tab. č.3³⁷**Čisté peněžní příjmy ve vztahu k ŽM v roce 2012 – neúplné rodiny**

Ukazatel	Čisté neúplné rodiny	Počet dětí		Hlavní příčiny neúplnosti		
		1	2+	osoba v čele domácnosti		
				svobodná	rozvedená	ovdovělá
Čisté peněžní příjmy ve vztahu k životnímu minimu	v %	v %	v %	v %	v %	v %
méně než 1,00	15,6	16,0	14,9	29,0	9,5	23,1
1,00 - 1,99	22,2	18,6	29,0	25,5	24,0	11,6
2,00 - 2,99	27,4	25,3	31,0	22,5	32,1	15,1
3,00 - 3,99	18,4	19,4	16,4	10,0	18,7	27,4
4,00 - 4,99	9,3	11,6	5,3	8,3	9,8	8,5
5,00 a více	7,1	9,1	3,4	4,8	6,0	14,2

Z výše uvedených dat vyplývá nutnost „dvou příjmů pro domácnosti s dětmi a také, že domácnosti s nejnižšími příjmy jsou nejčastěji neúplné rodiny s dětmi. S tím souvisí

³⁶ http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/kapitola/1413-13-r_2013-10

³⁷ tamtéž

*i skutečnost, že naprostou většinu českých neúplných rodin vede žena, jejíž možnost zajišťovat příjem domácnosti je obvykle v naší společnosti ztížena.*³⁸

Dále Křížková ve své knize uvádí, že dominantními položkami, „*které nejvíc ovlivňují životní úroveň domácností, jsou výdaje za potraviny a bydlení.*“³⁹ Podle analýzy Ministerstva práce a sociálních věcí tvořily výdaje domácností České republiky na začátku roku 2013 za bydlení 22,8 %, potraviny 20,2 % a za dopravu 11,4 % celkových výdajů domácností.⁴⁰

V případech, kdy je žena v čele neúplné domácnosti s dětmi, bez partnera, stává se většinou významně závislou na dávkách sociální podpory a je ve velké míře ohrožena chudobou. V této situaci je často nucena z finančních důvodů nastoupit do zaměstnání dříve, čímž ovšem ztrácí nárok na státem vyplácené rodičovské dávky.

„Rodinný cyklus je z hlediska příjmů a životní úrovně rodiny je možné rozdělit na několik období, kdy za nejsložitější je obecně považováno období po narození dětí. V této době dochází k výrazné změně a to v důsledku odchodu ženy na mateřskou a posléze setrvání jednoho z rodičů (zpravidla ženy) na rodičovské dovolené. Tím dochází k radikálnímu snížení příjmů a zvýšení výdajů domácnosti. V této době si někteří muži přibírají ke svému hlavnímu zaměstnání i druhé zaměstnání, aby propad v rodinných financích byl co nejvíc minimalizován. K postupnému vyrovnávání finančního zajištění dochází zpravidla až po opětovném návratu pečujícího rodiče do zaměstnání.“⁴¹

---

³⁸ Křížková, A. *Management genderových vztahů – postavení žen a mužů v organizaci*, 2004, s. 21

³⁹ Křížková, A. *Management genderových vztahů – postavení žen a mužů v organizaci*, 2004, s. 20

⁴⁰ http://www.mpsv.cz/files/clanky/16668/analyza_1q_2013

⁴¹ Křížková, A. *Management genderových vztahů – postavení žen a mužů v organizaci*, 2004, s. 22

3 RODINA JAKO PRIMÁRNÍ SOCIÁLNÍ SKUPINA

3.1 Partnerské vztahy

Partnerství je významnou obměnou intimního vztahu, kdy se člověk dobrovolně vzdává části své identity. Vzniká tzv. identita párová, která je víc, než identita individuální, kdy vedle sebe koexistují dva jedinci. Takový vztah bývá prostředkem osobního i párového rozvoje, jeho prostřednictvím můžeme získat impulzy k lepšímu chápání sama sebe a poznání a pochopení partnera.⁴² „Je známá věc, že k sobě tíhnou lidé podobní si v sociálních i psychologických charakteristikách. Při volbě partnera se dává přednost člověku stejné rasy, stejné sociální vrstvy, stejného náboženství.“⁴³

Dle R. Sternberga (1987) in Vágnerová, lze rozdělit partnerský vztah do třech kategorií: „*intimita, milostná touha a připoutání.*

- *Intimita*

-Sdílení přítomnosti, potřeba častého kontaktu, vzájemná tělesná a duševní blízkost.

-Potřeba poznání a otevřenosti, snaha o porozumění vztahu a vzájemným citům.

-Vzájemná důvěra a respekt.

-Sdílení budoucnosti, potřeba společných cílů a možnosti je naplňovat.

- *Milostná touha*

Zamilovanost resp. poblouznění se projevuje touhou po milostném partnerovi, jeho idealizací, jeho obdivem a potřebou sexuálního naplnění, eventuálně sexuální vášní. Počáteční zamilovanost nevydrží dlouhou dobu a musí být nahrazena stabilnější vazbou, která v pozitivním případě zahrnuje i vzájemnou lásku.

- *Připoutání*

Připoutání a vázanost k partnerovi se projevuje trvalostí vztahu. Vazba na partnera se vytváří v průběhu času, je otázkou sdílení mnoha aspektů života. Je signálem stability vztahu a jeho spolehlivým základem, ale jen tehdy, pokud by byla spojena

---

⁴² Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, 2007

⁴³ Matoušek, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 2003, s. 58

*intimitou a pokud možno s citovým vztahem, i když už nebude tak intenzivní, jako na počátku.*⁴⁴

Partnerský vztah buď postupně volně pokračuje formou nesezdaného soužití, nebo končí uzavřením manželství. Díky větší společenské toleranci k alternativním způsobům života je nesezdané soužití u svobodných mladých lidí stále častější. Volné soužití na jedné straně naplňuje potřeby trvalejšího partnerství, na straně druhé uchovává potřebu nezávislosti a definitivnosti, možnost volby. Většinou mladých lidí je tato možnost preferována, ale zároveň chápána spíše jako dočasné řešení. Je pokládána za vhodnou zkušenost před sňatkem, pouze malá část jich předpokládá, že takto budou s partnerem žít trvale. Nesezdané soužití umožňuje plynulý přechod či přípravu na manželství.

V posledních dvaceti letech je zřejmé, že uzavírání manželství nebo setrvání v partnerství a narození dítěte odkládají mladí lidé na pozdější dobu, kdy tento trend ukazuje na racionálnější a zodpovědnější přístup k rodičovství, než tomu bylo v dobách minulých padesáti let.

3.2 Podíl na výchově dětí

Největší důraz je dnes dle Vágnerové „kladen na citovou vazbu s dítětem, ale i podněty, které děti dospělým lidem poskytují. Naprostá většina žen - matek i mnozí otcové uvádějí jako nejlepší zážitek svého života narození dětí.“⁴⁵

Nic se ale nemění na tom, že biologická role ženy, jako matky, která převládá u většiny žen, je základem pro ranou péči o dítě. Zde je žena nenahraditelná a pro budoucí vývoj dítěte je velice důležité, aby došlo k vytvoření bezpečné vazby mezi ní a dítětem. Vývojové psychologové se shodují na tom, že toto je důležitý moment pro další sociálně emocionální vývoj dítěte. Takové stanovisko potvrzují i terapeuti, kteří pracují s osobami s nízkou sebedůvěrou, sebepojetím a s problémy ve vztazích s druhými lidmi.⁴⁶

Mateřství je se samozřejmostí spojováno s potlačením osobních potřeb ženy, především ve prospěch dítěte. Žena – matka je automaticky považována za autoritu ve výchově, alespoň

⁴⁴ Sternberg, M. In Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, 2007, s. 68 – 69

⁴⁵ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, 2007, s. 112

⁴⁶ <http://www.azrodina.cz/1127-vychova-ditek-v-cechach-jake-nazory-ovlivuji-dnesni-rodice>, zdroj: časopis Psychologie dnes, 4/2007

v prvních letech dítěte. Tím je dáno, že matka věnuje dítěti převážnou většinu svého času, v případě, že je s dítětem doma, na mateřské dovolené.

Role otce je v rodině v současnosti spíše nejednoznačná a více variabilní. Je méně prestižní než role matky, společnost méně od muže – otce očekává, tudíž je k jejich chování tolerantnější. Chování otce je více podmíněno současnou společností vyžadovanými požadavky a pravidly, a muž by se měl snažit jednat v souladu s nimi.⁴⁷ Vztah s dítětem se u otce rozvíjí pomaleji a postupně, z toho také plynulo dřívější rozdělení trávení času s dítětem, kdy v prvních letech života byla veškerá starost a péče o dítě výlučně v rukou ženy a otec se dítěti začal více věnovat až po třetím roku, kdy už s dítětem byla „řeč“.

V dnešní době je stále více kladen důraz u otce na sdílení rodičovských povinností již od narození, na péči o dítě a výchovu spolu s partnerkou, což zahrnuje i citovou zainteresovanost a emoční podporu dítěte. Zároveň se ale očekává, že bude i „bojovníkem“⁴⁸, který bude respektovanou autoritou.

K tomu Vágnerová píše: „*spojení protikladných aspektů mužské role a přiblížení ke klasickému pojetí mateřské role může být obtížné a pro muže nesrozumitelné či příliš namáhavé, takže se o ně často ani nepokusí.*“⁴⁹

Přesto výzkumy posledních let ukazují, že podíl otců na péči o děti se stále více stává součástí otcovských praktik. Podle Dudové „*Ize obecně říci, že pro české otce se péče o děti shrnuje do společných rituálů – každodenní okamžiky s charakteristickými aktivitami, které otcové dětem věnují, nejčastěji jsou to ranní vstávání, vypravování do školky či školy anebo večerní koupání a ukládání ke spánku.*“⁵⁰

Vágnerová k tomu uvádí, že v rámci trávení volného času s dětmi se otcové účastní ve větší míře volnočasových aktivit a každodenní rutinní činnost vidí spíše výjimečnou, jako zastoupení, když ji nemůže vykonávat matka.⁵¹ Jisté ale je, že se současní otcové více podílejí na péči a výchově dítěte, především v raném věku, než tomu bylo před dvaceti a více lety.

Větší zainteresovanosti otců napomáhají i zavedená opatření sociální politiky, jako je placená rodičovská dovolená i pro otce, která je v České republice zavedena již od roku

---

⁴⁷ Zoja, L. *Soumrak otců*, 2005

⁴⁸ tamtéž, s. 219

⁴⁹ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, 2007, s. 119

⁵⁰ Dudová, R. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*, 2007, s. 27

⁵¹ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, 2007

2001. Ta je sice u nás využívána muži v relativně malé míře (1 - 3% osob využívající rodičovskou dovolenou), oproti západním státům, především skandinávským zemím, ale je to možnost relativně nová, tudíž bude trvat, než se dostane hlouběji do povědomí veřejnosti a ta bude připravena tuto možnost participace na rodičovství akceptovat, jako běžnou součást fungování moderní rodiny. Hlavním důvodem nízkého využívání možností být s dítětem na rodičovské dovolené otcem je celková společenská tradice rozdělení rolí v rodině, jež je tradičně přisuzována ženě a postojem zaměstnavatelů, kteří nepodporují flexibilní pracovní úvazky.⁵² V případech, kdy se přece jen rozhodne pár pro využití čerpání rodičovské dovolené mužem, rozhoduje rozdíl v platech, kdy zůstává v zaměstnání ten, který má vyšší příjem nebo prestižnější pracovní místo, na které se musí, z důvodu jeho udržení, v krátké době vrátit. Z vlastní zkušenosti znám pár, který této možnosti využil (právě kvůli rozdílu v příjmu a pracovní pozici) a po vyčerpání mateřské dovolené matkou nastoupil na rodičovskou dovolenou otec a byl se svou novou rolí otce – pečovatele velice spokojený. Stejně tak dítě i manželka. Stejně zkušenosti prezentují otcové, kteří zůstali s malými dětmi doma.

Nálada v naší společnosti ale zatím tomuto způsobu péče není příliš nakloněna, jak jsem zmínila výše. To se projevilo v pořadu ČT24 Hyde Park s Michaelou Marxovou Tominovou, kdy proběhla diskuze nad návrhem platformy Oranžového klubu – Desatero OK – o možnosti zavedení povinné rodičovské pro muže, aby se takto víc zapojil otec do péče o malé dítě. Hlasy veřejnosti byly většinou záporné, jelikož podle většiny diskutujících je role pečovatelky o malé dítě výlučně ženská a když přece jen připustili, že by mohl i muž pečovat stejně kvalitně, jako zásadní motiv, proč toto odmítnout, byla výše příjmů, která v České republice ve většině případů mluví ve prospěch mužů.⁵³

Z tohoto pohledu čeká českou společnost pravděpodobně ještě dlouhá cesta, než se v myšlení a pohledu na genderové stereotypy, a s tím související prosazování rovných příležitostí více přiblížíme k západním státům a naše hluboce zakořeněné tradiční uspořádání rodiny bude ve větší míře, než je tomu dosud, nahrazeno moderním rodinným systémem, který více reflektuje potřeby současných žen a mužů. K tomu je ale současně velmi zapotřebí i podpora státu a jeho sociální politiky.

---

⁵² Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, 2007

⁵³ <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/14.5.2013>

3.3 Rozvodovost a porozvodová péče o děti

Dle údajů Českého statistického úřadu za rok 2012 bylo rozvedeno 26 402 manželství, což představuje 44,52% všech uzavřených manželství, přičemž průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,8 let. Jako nejčastější důvody rozvodu byly uvedeny - rozdílnost povah, názorů a zájmů. Ve dvou třetinách případů je navrhovatelkou žena.

Od počátku století se průměrná rozvodovost pohybuje mezi 45–50%. S těmito čísly patří Česká republika ve srovnání se zeměmi Evropy k zemím s nadprůměrným počtem rozvedených manželství.⁵⁴

Rozvod je složitou a těžkou životní zkušeností, která zasáhne všechny členy rodiny. Provází ho zpravidla šest stádií: emoční, právní, majetkové, rodičovské, sociální a psychické. V těchto stádiích dochází k rozpadu manželství, ukončení předchozích sociálních a společenských vazeb a k úsilí získat ztracenou sebeúctu a autonomii.⁵⁵

Rozvod se ve více než polovině případů týká i nutnosti řešení porozvodové péče o nezletilé děti. Toto je zajímavé z pohledu genderu, a to jak z pohledu žen, kterým je v 90% svěřeno dítě do výhradní péče, tak z pohledu otců, kteří často nedobrovolně přicházejí o kontakt se svými dětmi. Jak uvádí Dudová: „pravděpodobně téměř polovina těchto dětí (svěřených do výhradní péče matky) se se svými otci přestane stýkat úplně a další část se setkává jen řídko a nepravidelně.“⁵⁶

„Až do poloviny 80. let byla péče o malé děti stanovena dokonce i právně jako péče poskytovaná jednoznačně ženou. Postupně došlo s dalšími legislativními úpravami k možnosti čerpat některé z dávek i mužům, konkrétně se jednalo o možnost poskytování mateřského příspěvku a peněžité pomoci v mateřství mužům pečujícím z různých důvodů o dítě do dvou let. Postupně byla další mateřská dovolená nahrazena dovolenou rodičovskou, bylo sjednoceno právo zaměstnaných žen i mužů na návrat do práce odpovídající jejich pracovní smlouvě (max. do tří let věku dítěte), stejně jako právo pečovat o nemocné dítě doprovázené dávkou nemocenského pojištění.“⁵⁷

⁵⁴ <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

⁵⁵ Sekot, A. *Sociologie v kostce*, 2002

⁵⁶ Dudová, R. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*, 2007, s. 62

⁵⁷ Čermáková, M. a kol. *Na cestě do EU: rovné příležitosti mužů a žen v ČR*, 2002, s. 95-96

Všechny výše uvedené změny můžeme považovat za krok k větší flexibilitě v péči o dítě, čímž se otevřel větší prostor pro seberealizaci.⁵⁸

Hastrmanová ve své studii Pohledy expertů na problematiku porozvodového rodičovství provedené se sedmi advokáty, soudci a soudními znalci ale uvádí, že zájem otců o svěřeni dítěte do výhradní péče je minimální. Tudíž nelze říci, že vina je na straně soudů a jejich zaujatého pohledu. Jak říká oslovená advokátka „nemůžu říct ze své praxe, že by v poslední době platilo to, co dřív, že paušálně soudcové svěřují děti matkám. Možná malinko by se to dalo říct v batolecím věku.“⁵⁹ Z výpovědi oslovených spíše vyplývá, že rodiče se takto již v 70-90 % případů domluví při podání dohody, na což může mít vliv obecné povědomí, že děti patří do rukou matky (v opačném případě je matka často stigmatizována, jako špatná matka), nebo když otec zažádá o svěřeni do péče a ukáže se, že nebyl tím, který se převážně staral o potřeby dítěte, soud jeho žádost zamítne, nebo si muži dobře uvědomují, že na stálou péči nemají kapacitu, převážně z hlediska pracovního vytížení a také si mohou být muži často vědomi, že mít ve výhradní péči dítě, omezuje částečně jejich možnost navázání nového vztahu. Zazněly i názory, že svůj podíl na minimálním zájmu mužů o svěřeni dětí má mediální kampaň, ze které často plyne, že soudy jsou zaujaté a otec nemá, až na výjimky, šanci. Experti se však shodují v tom, že když muž byl již za trvání manželství více pečujícím rodičem, dítě má také k němu lepší citovou vazbu a má podmínky k výhradní péči o dítě, nestojí nic v cestě jeho svěřeni do péče.

Řešením porozvodové péče, kdy jsou uspokojeny emociální vazby k dětem obou rodičů, je institut střídavé péče. To ale vyžaduje od rodičů uvažovat primárně v zájmu dítěte, vzájemnou spolupráci a dobrou komunikaci, přesvědčení, že druhý rodič je pro dítě také důležitý. Je vhodné, když rodiče bydlí blízko sebe, aby dítě nemuselo měnit školu, je třeba dodržovat finanční závazky vůči druhému a být značně flexibilní.⁶⁰

Ústavní nález z roku 2013 uvádí: „*Pokud jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, pokud mají oba o jeho výchovu zájem a pokud oba dbali kromě řádné péče o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní, svěřeni dítěte by mělo být pravidlem...* (I. ÚS 2482/13)⁶¹

⁵⁸ Čermáková, M. a kol. *Na cestě do EU: rovné příležitosti mužů a žen v ČR*, 2002

⁵⁹ Hastrmanová, Š. In Dudová, R. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*, 2007

⁶⁰ Warshak, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*, 1996

⁶¹ <http://www.ceska-justice.cz/blog/svereni-ditete-do-stridave-pece-by-melo-byt-pravidlem>

Praxe je ovšem jiná a střídavá péče je v České republice využívána minimálně. Je pravděpodobně věcí dlouhodobé osvěty, že zájem dítěte by měl být pro rodiče na prvním místě. Také přístup společnosti, zaměstnavatelů a jiných institucí, u kterých genderově vyvážený pohled zatím ve většině chybí.

3.4 Výchova dětí osamělými rodiči

Role rodiče, který žije jen se svými dětmi, bez pomoci partnera, je běžným vyústěním rozpadu manželství. Tato role většinou nezávisí zcela na volbě člověka, je to volba mezi dvěma možnostmi: vztah, který neuspokojuje nebo role osamělého rodiče.

Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, výchova po rozvodu manželství připadá v převážné většině případů do rukou ženy.

„Matky v čele jednorodičovských rodin se po partnerském rozchodu velmi často a relativně náhle stávají „samoživitelkami“, přitom ale zůstávají primárními pečovatelkami svých dětí. Vzhledem ke strukturním podmínkám a povaze gender – kontraktu v české společnosti jejich příjmy bývají často nižší než příjmy jejich bývalých partnerů.“⁶² Výrazně zhoršená ekonomická situace je hlavním rizikem provázející rozvod a tím jsou osamělé matky s dětmi významnou skupinou ohroženou chudobou a marginalizací na trhu práce.⁶³

Rodič, který je sám na výchovu, bývá více stresovaný a přetížený, snáze podléhá tendenci k trestání nebo naopak, chce vynahradit dítěti újmu z rozvodu vysokou tolerancí. To vše vychází z přetíženosti, neboť musí zastávat roli obou rodičů. Může také dojít k stírání hranice rodič – dítě, kdy se rodič stává vrstevníkem, bez žádoucí autority.

Dle Vágnerové lze *“problémy osamělých rodičů shrnout do několika bodů:*

- *Pozice osamělého rodiče je **emočně náročnější**, ví, že všechny povinnosti a zodpovědnost leží na něm*
- *Bývá v mnoha směrech **frustrovaný***
- *Jeho osobní potřeby nemohou být uspokojovány v dostatečné míře*
- *Absence zdrojů opory v oblasti širší rodiny a přátel (např. prarodičů)⁶⁴*

⁶² Dudová, R *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR*

<http://www.soc.cas.cz/publikace/prace-jako-reseni-strategie-obzivy-osamelych-matek-v-cr>, s. 754

⁶³ tamtéž

⁶⁴ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II.*, 2007, s. 164

Jak uvádí Warshak, „problémy vyváží také pozitiva a „odměny“:

- *Denní kontakt se svými dětmi*
- *Vytvoření hlubšího, smysluplného vztahu s dětmi*
- *Potěšení a uspokojení z toho, čeho děti dosáhnou*
- *Uspokojení pramenící z pomoci dětem v jejich stresech a zklamáních*
- *Odpadá pocit ztráty, vyplývající ze skutečnosti, že by děti žily jinde*
- *Posílení sebeúcty a identity jako rodiče*⁶⁵

Přes všechna negativa i pozitiva pozice osamělého rodiče nelze než ji v současnosti zařadit, díky její četnosti, jako jednu z alternativ standardního stylu života dospělosti.⁶⁶

---

⁶⁵ Warshak, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*, 1996, s. 83

⁶⁶ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II.*, 2007

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE PRAKTICKÉ ČÁSTI

4.1 Cíl praktické části

Cílem výzkumu bylo zmapovat metodou kvalitativního šetření postoje k zhodnocení současného stavu genderových rolí v rodině a jejich dopad v soukromé a veřejné sféře. V této souvislosti byly položeny i otázky směřující k institutu partnerství, manželství a rodičovství a k pocitu prožívání kvality života z pohledu genderu.

Výzkumné otázky:

VO 1: Jak jsou vnímány role ženy a muže v současné rodině?

VO 2: Jak je vnímána pozice ženy a muže v soukromé a veřejné sféře?

VO 3: Jaký je dnes postoj k institutu manželství a rodičovství?

VO 4: Jaké je vnímání kvality života z pohledu genderu?

4.2 Výzkumné metody

Pro zjištění postojů oslovených respondentů jsem v praktické části zvolila kvalitativní metodu šetření. Byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru, která se pro tuto problematiku jevila jako nejvhodnější. Tato metoda je založena na osobnějším přístupu s vybranými respondenty a vede k lepšímu porozumění souvislostí, neboť každý je individuální osobností a má odlišné subjektivní vnímání, vycházející z jiných životních postojů a zkušeností.

Metodika kvalitativního výzkumu je popisem interpretací sociálních nebo individuálních problémů lidí a jeho podstatou je komplexní obraz zkoumaného problému. Důraz klade především na to, jak lidé interpretují sociální jevy a svoji zkušenost.⁶⁷ „*Posláním kvalitativního výzkumu je porozumění lidem v sociálních situacích.*“⁶⁸

„*Kvalitativní výzkum zdůrazňuje kontextualismus v souvislosti se snahou pochopit jevy, chování v jejich kontextu. Je nerozlučně spjat s jiným tématem – holismem, který chce pochopit jevy v jejich úplnosti. Dává do souvislosti významy, které připisují participantů vlastnímu chování a chování jiných osob s kontextem hodnot, praktik a působících struktur.*

---

⁶⁷ Hendl, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, 1999

⁶⁸ Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, 2006, s. 289

*Událostem můžeme porozumět, když je situujeme do širšího sociálního a historického kontextu.*⁶⁹

Kvalitativní metodologie je především postavena na aktivním vstupování badatele do výzkumu a to po celou dobu jeho průběhu a hlavním smyslem je proniknout co nejvíce pod povrch zkoumané problematiky a empaticky se vcítit do motivů jednání zkoumaných účastníků a obsah jejich sdělení zprostředkovat pro bližší zmapování příslušné oblasti výzkumu.

Výzkum bude směřován k vytvoření „grounded theory“, „v podstatě se jedná o strategii, jak vyvinout teorii přímo z existujících dat, bez použití jakýchkoliv předem připravených kritérií pro to, která data mají být vybrána. Jedná se o vyvinutí teorie ryze induktivním procesem, bez pomoci předem připravených hypotéz. Vlastní výzkum začíná obvykle *narrativem* – osobní výpovědí toho, kdo problém prožívá, jeho osobním vylíčením problému.“⁷⁰

4.3 Výzkumný soubor

Výběr respondentů pro účely výzkumu byl „pozitivní“, to znamená, že se výzkumu účastnili pouze jedinci, kteří byli na výzkumu ochotni spolupracovat. Pro výběr bylo rozhodující, aby oslovené páry měly alespoň jedno dítě a žily společně v jedné domácnosti. Věk jsem volila po 25 roce, kdy už lze předpokládat nějakou zkušenost s partnerským soužitím, také s ohledem na skutečnost, kdy dnes mají ženy první dítě.

Vybraný vzorek respondentů se skládá ze čtyř manželských párů, kdy věková kategorie je rozložena v rozmezí 28 – 45 let. Vzdělání je zastoupeno v jednom případě vyučením, ve třech případech SŠ a ve čtyřech případech VŠ. Na doplnění je možno uvést, že tři oslovené páry žijí ve velkém městě, jeden pár na vesnici blízko velkého města. Můj původní předpoklad byl, že bych tři páry mezi 30 – 45 lety pro srovnání doplnila o pár o generaci starší, tzn. kolem 60 let. To jsem po provedení rozhovoru a zpracování dat vyhodnotila, jako ne zcela účelné pro potřeby mého výzkumu a nahradila jsem jej novým párem, ve věkové kategorii ostatních respondentů. Rozhovory probíhaly v prostředí domácností jednotlivých respondentů a to z toho důvodu, že předpokládám, že v domácím prostředí se

---

⁶⁹ Hendl, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*, 1999, s. 44

⁷⁰ Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, 2006, s. 299

lidé cítí nejlépe a k rozhovoru na výše uvedené téma mi přijde jako nejvhodnější. Samozřejmostí byl jejich souhlas s výběrem místa rozhovoru, u nikoho nebylo zřejmé, že by rozhovor vedl raději na neutrální půdě. V první fázi došlo k seznámení respondentů s tématem rozhovoru a s cílem práce, následovalo nastínění polostrukturovaných otázek a úvodní fázi uzavřela představa o průběhu rozhovoru. Otázky byly předem připraveny – viz Příloha P I. - a celý průběh rozhovoru byl nahráván na nahrávací zařízení. Nebyly pořizovány žádné písemné záznamy. Rozhovor trval průměrně 45 minut. Data byla získávána od března do července roku 2014.

4.4 Interpretace výsledků

V: výzkumník

R 1: Respondenti **Martin a Jana**

R 2: Respondenti **Lenka a Jan**

R 3: Respondenti **Ilona a Radek**

R 4: Respondenti **Lucie a Dan**

Jména respondentů jsou z důvodu zachování anonymity fiktivní.

Pro interpretaci výsledků jsem provedla dílčí úpravu transkripce záznamů, tzv. redukci prvního řádu. Tímto je přepis rozhovorů – viz Příloha P II. - plynulejší a usnadňuje analytickou práci s ním. „Techniku redukce prvního řádu používáme zejména tam, kde nepracujeme s dílčími projevy mluveného slova, ale pouze s obsahem.“⁷¹

Poté bylo provedeno hledání a porovnávání podobností nebo odlišností ve výpovědích jednotlivých respondentů.

Jak jsou ve vaší rodině vnímány role ženy a muže?

Martin: *U nás je to rozdělený, Jana uklízí, pere, žehlí a o zbytek se starám já. Nakupuju, vařím – většinou.*

---

⁷¹ Miovský, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, 2006, s. 210

Jana: *Měli jsme to tak vždycky. Martin jezdí do práce autem a má obchody po cestě, tak nevím, proč bych se měla tahat s kabelama a taky chodím, když chodím do práce (je na mateřské dovolené a pracuje na částečný úvazek), nebo předtím, z práce kolem šesté večer. Vaření mě nebaví, Martina baví, tak vaří Martin, protože to dělá rád. Martin dělá do tří, tak nebude přece čekat, až já přijdu domů a něco udělám.*

Lenka: *Tak já se učím s dětmi, peru, žehlím – s tím už mi pomáhá holka, vařím, občas i můj muž, uklízím – to taky občas i můj muž. Asi tak nějak normálně. Nakupuju. Asi se o ty práce tak nějak dělíme.*

Jan: *Já uklízím obývací, ten je můj. A někdy něco uvařím. Děcka, když je potřeba, hlavně kluka, vozím na tréninky nebo zápasy. Okna umyju. Asi se doplňujeme, kdo má zrovna čas.*

Radek: *Jelikož byla doted' (žena) na mateřské a teprve před půl rokem se jí podařilo sehnat zaměstnání, tak o Janičku a domácnost a o zahradu se starala ona. Moc doma nepomáhám, dělám na baráku a taky celý den makám v práci, tak doma spíš ten barák dávám dohromady.*

Ilona: *Jsem určitě ráda, že mám konečně zaměstnání, vypadalo to, že nic neseženu a budu muset být doma, to by mi nevadilo, kvůli malé a baráku, ale peníze potřebujeme, tak je to tak lepší. Mám auto, tak malou vozím do školky, než jedu do práce, tak je to rychlejší a odpoledne ji vyzvedávám.*

Radek: *Je to u nás spíš zavedený nějak normálně, ode mě asi moc pomoci doma čekat nemůže. Jsem soukromník, ale nic velkého, tak na uživení, a dělám rukama, tak se musím ohánět. A ještě k nám chodí můj syn z prvního manželství, tak tomu se snažím trochu věnovat, protože se nevidíme moc často. Mám ho jednou za 14 dní, když je to normálně a něco o prázdninách. To je pro Ilonu asi taky práce navíc. Ale brala si mě s tím, tak věděla, do čeho jde.*

Lucie: *Já jsem zrovna na mateřské, takže péče o malého a domácnost a vaření, ale Dana taky občas zapojím, aspoň do vysávání a i něco uvaří. Jo, to leží na mě, ale asi je to pochopitelný, já jsem doma a muž chodí do práce a taky jsme dělali bydlení (patro v domě manželových rodičů), tak tam pracoval. No, do budoucna bych si představovala, že mi bude víc pomáhat, až budu chodit do práce, ale nevím, jestli to taky tak vidí on. Takže zatím klasika, ale nepředstavuju si to tak na věky.*

Dan: *Mně se zdá, že se snažím pomoc, ale zatím to asi víc visí na Lucce, protože je celý den doma a já v práci. Ale když jsem doma, tak se snažím pomoc, třeba s tím vysáváním nebo občas s tím vařením. Když potřebuje Lucka pryč, tak určitě malého obstarám, v tom není žádný problém.*

Respondenti uváděli *ve dvou případech spíše moderní pojetí* rozdělení rolí žen a mužů v rodině, to znamená znatelné zapojení muže do domácích prací nebo péči o dítě, jak například uváděli – půl na půl a *ve dvou případech* se respondenti *blíží spíše klasickému pojetí rolí* v rodině, ovšem v jednom případě je důvodem s největší pravděpodobností momentální pobyt na rodičovské dovolené a větší časový prostor než obecný příklon k takovému rozdělení rolí.

Jaké bylo vnímání rolí ve vašich původních rodinách?

Martin: Když mi bylo 6 let, tak mi zemřel otec a vychovávala mě máma sama. Jeden čas s náma žil nějaký strejda, žil s náma dlouho, nějakých 10 let, akorát z jeho strany byl alkohol, tak pak odešel. O všechno se pak starala máti, tak jsem se musel zapojovat.

Jana: U nás se o domácnost starala mamka, jako všechno, vaření, uklízení, nakupování. Pamatuju si, že jsem jako 5 letá kreslila obrázek, že maminka vařila a tatínek seděl s knížkou u televize. Takže klasika. Mamka vařila a starala se o všechno a tatka byl sportovec, takže tam prostě nic. Jezdil na kole a tak. S domácností moc nepomáhal.

Lenka: Klasicky. Maminka byla maminka a tatínek byl tatínek. On nikdy nebyl citlivý a vnímavý, byl to prostě dobrodruh. Na hory, k moři, na brusle..., ale že mám trápení ve škole, to ho nezajímalo. Ostatní nebylo důležité. A maminka je to, co to drží v chodu.

Jan: U nás byla asi vůdčí osobou mamka. Určitě. Otec neměl moc prostoru. Ale o domácnost a nás tři děcka se starala ona, asi to tak bylo dřív normální. Málokterá ženská by připustila, aby se kolem plotny nebo hadru točil chlap. Ale jako děcka, to jsme museli pomáhat, hlavně já, protože jsem byl nejstarší.

Radek: Byli jsme tři děcka a tatka taky dělal manuálně, mamka v obchodě, tak mívala kratší směny, možná proto to zvládala. Nebo se nikdo neptal, jako dneska, jestli to zvládá. Bylo to asi docela normální a všichni to tak měli. Ženský dvě směny a chlapi spíš zajišťovali ještě nějaký přísun peněz navíc, když to šlo.

Ilona: U nás se o všechno starala mamka. Teda o domácnost a děti, bydlíme v bytě nebo bydleli jsme v bytě, tak té práce tam není kolik na baráku. Otec doma moc nepomáhal, byl spíš na rybách. A to dělá furt, ale asi jim to tak vyhovuje. Možná je mamka ráda, že má od něho pokoj.

Lucie: U nás domácnost si vedla mamka, ale tatka v mezích možností byl taky zapojen a pomáhal. Ale převážná část domácích prací a práce kolem nás (děti) byla na mamce. Myslím, že si stýskala až teď někdy, kdy začala studovat školu a měla nás tak naučený, že se všechno udělalo samo, že toho litovala, že si všechny tak zvykla. Takže spíš klasicky, ale tatka dělá celý život druhé zaměstnání, tak to asi fakt byla ta mamka, která toho většinu dělala.

Dan: U nás taky klasický rozdělení. Mamka domácnost a mě. A tatka kolem domu. Já jsem sám, tak to možná bylo jednodušší. Pro tu mámu.

U všech respondentů je zřejmé, že **v rodinách, ve kterých vyrůstali, převládalo klasické rozdělení rolí**. Tomu svědčí i fakt, že v dobách, kdy respondenti vyrůstali, toto bylo běžnou normou.

Kdo má významnější podíl na domácích pracích?

Martin: Jana pere, žehlí, uklízí a stará se o malou, když není v práci a já nakupuju, vařím a něco kolem baráku.

Jana: *Tak nějak půl napůl.*

Lenka: *Jo, jak jsem říkala, asi to máme tak půl na půl. Nebo, kdo má zrovna čas. U nás už pomáhá dcera třeba s žehlením, tak i ta se zapojí. Jsme všichni hodně aktivní, tak si musíme pomáhat, jeden by z toho padl na pusu.*

Jan: *Souhlasím, kdybychom se nevystřídali, tak to teď asi nezvládneme. Předtím jsem měl práci od rána do večera, tak toho víc leželo na Lence. Dneska už je to jinak a taky jsou děcka větší a už je nemusíme všude doprovázet (do kroužků a sportů).*

Radek: *Tak u nás je to jasný (manželka) a nevím, jestli to bude někdy jiný, dokud budu dělat.*

Ilna: *Já to chápu, Radek fakt volného času moc nemá a ten když tak trávíme všichni tři spolu nebo i s Kubou (syn z prvního manželství).*

Dan: *Jo, to je určitě Lucka, ale protože je teď doma. Až budeme oba chodit do práce, tak se určitě víc podělíme a taky asi pomůžou naši nebo spíš mamka, to se uvidí. Já proti pomoci nic nemám, teda myslím jako svoji pomoc, připadá mi to dneska normální. Taky jsme dost oba aktivní a hlavně rádi cestujeme, jo nevidím v tom problém.*

Lucka: *Já to taky vidím na větší dělbu, až budu chodit do práce. Bez toho to dneska asi jde hůř, bez pomoci partnera. Mám dojem, že tlak na člověka je podstatně větší, než předtím. Ne, že by ta ženská toho měla někdy málo, to vůbec ne, jen dneska tě k tomu drtí tlaky firmy, hlavně soukromníci, ať makáš víc, nebo půjdeš, protože za bránou čekají davy na tvé místo, a tak musíš makat jako šroubek. Nikoho nezajímá, že školka zavírá v pět. V tomto je to určitě jiný, než to bývalo třeba za našich.*

Z odpovědí lze usuzovat, že **ve dvou případech rodin respondentů**, kdy oba manželé chodí do zaměstnání, alespoň částečného je **podíl na domácích pracích vyváženější** než v případě, kdy je **žena momentálně na rodičovské dovolené**, v současnosti **zastává větší podíl na domácích pracích** ona, ale do budoucna to vidí na větší zapojení partnera. U respondentů, kdy **muž je výrazně pracovní vytíženější než žena**, je to **ona**, která **zastává větší podíl** na domácích pracích.

Jak by šlo významněji ulevit v péči o domácnost?

Jana: *Tak okna bych potřebovala..., ale žaluzie to spraví. Ale tím, že nemám moc času, tak se musím nad některýma věcmi povznést a ještě to malé dítě...je dobrý nad tím mávnout rukou. Jo, babičky fungují a o zbytek se podělíme s Martinem, tak ani nepotřebujeme přemýšlet o nějakých placených výpomocích. Jo, když babičky nejsou, tak věřím, že občasný pohlídnání nějakou paní přijde vhod. A možná i ten občasný úklid, když je někdo hodně zaměstnaný.*

Lenka: *Kdysi jsem nosila obědy ze školní jídelny i pro mě a pro muže. Tenkrát mi to ušetřilo čas vaření a mohla jsem ho věnovat děckám. Honza chodil domů až večer, tak mi to přišlo jako dobrá úspora času. A nikomu, kromě tchýně, to nevadilo.*

Ilona: *To si nějak nedovedu představit, ale paní z baráku, kde jsem bydlela, si nechávala umýt okna, protože už sama nemohla, tak to jsem se s tím setkala poprvé, tady v okolí o nikom nevím. Na hlídání jsou babičky nebo kamarádky, aspoň zatím a já jsem to tak nepotřebovala. Ale asi si s tím vystačíme, uvidíme, jestli nebude bývat často dcera nemocná a já budu muset být v práci? To se určitě může stát, ale zatím máme kolem sebe dost lidí, co pomůžou.*

Lucka: *To teda nevím, na to jsem nemyslela. Jsme nějak na začátku společného bydlení, tak to zatím ujde a taky jsem doma. A máme v záloze babičky, i když jednu pracující a do důchodu daleko a další dítě bychom chtěli trochu později, tak fakt to zatím jde. A moje kámošky to mají podobný, tak nikdo kolem mě nepotřebuje paní na hlídání a uklízení taky zvládám. Ale asi je dobrý, když ta možnost je. Sama nevím, co si představit jiného? Třeba žehlení prádla? To si nedovedu představit, že by mi někdo žehlil prádlo, to je lepší nežehlit! Ale dovedu si představit mytí oken, tak třeba. To jo.*

Dan: *Asi se ty firmy taky musí živit, ale tady to zatím moc nefunguje, si tak představuju. Nebo se možná pletu?*

Lucka: *To teda není pravda, protože prý kolem svátků je ohromný zájem, jenže nevíme, kolik těch firem je a hlavně tady na to nějak zatím nejsme moc zvyklí, ale zase tím dáváme někomu práci, to asi není úplně mimo mísu. Tak se musíme přestat stydět!*

Odpovědi respondentů ukazují, že pouze **v jednom případě využili dočasně možnost odebírání školních obědů i pro sebe** (rodiče) přičemž vzniklou úsporu času věnovala dotazovaná péči o děti. **Ostatní** se shodují na tom, že sice možnost nějaké služby pro výpomoc v domácnosti vnímají, ale zatím ji nikdy nepotřebovali, neboť **mají na občasné hlídání babičky a péči o domácnost zvládají vlastními silami** (společně s partnerem). **Existenci služeb ovšem oceňují a vnímají jako potřebnou**, jelikož existují rodiče, kteří ji potřebují a využívají.

Kdo má větší podíl na finančním zabezpečení rodiny?

Martin: *Asi Jana. Ta vydělává víc, ale jinak vedeme finance jako jednu položku. Nerozlišujeme, kdo kolik dává, ale jako společný.*

Jan: *Já jsem míval větší příjem, než Lenka, ale teď už to takový rozdíl není. Míval jsem lukrativnější práci, ale teď mě to taky baví. Ale furt jsem to já, kdo má větší peníze.*

Lenka: *Je to tak. Já taky nemám špatný plat a hlavně dohromady je to pěkný příjem pro slušný život.*

Radek: *Tak u nás je to jasný (Radek) a asi to tak bude. Doufám, teda doufám, že kšefty půjdou, než půjdu do důchodu! Ilona teprve začala dělat, ale ani kdyby jí přidali, tak v soukromé firmě se nikdo s penězi nepředá. Taky se počítá s tím, že bude doma s nemocným děckem, tak aby se člověk bál, aby ho spíš nevyhodili. Já jsem našťestí svým pánem, je to na jednu stranu tlak, na druhou se nemusím bát, že mě někdo vyleje. (ze zaměstnání)*

Ilona: *Co znám kamarády, tak to tak bývá, že chlap má větší příjem než manželka, ale možná je to téma dětma, že máš problém to místo sehnat, tak vezmeš skoro všechno. Každý na tebe kouká, že budeš určitě věčně doma, i když přísaháš, že máš hlídání...budu ráda, když to nebudu muset opakovat, myslím shánění práce.*

Lucka: *Ted' je to určitě Dan, ale když jsme oba pracovali, tak jsem měla slušný příjem, to bylo tak půl na půl. Uvidíme, kde budu pracovat pak. Jsme oba vysokoškoláci, tak na tom můžeme být podobně.*

Dan: *Jo, zatím máme mateřskou a pak se uvidí, možná přijde ještě jedno dítě, to bychom určitě chtěli a uvidíme kdy, tak možná ten jeden plat a mateřská k tomu bude u nás déle. Ale zatím to jde, když tak by nastala nějaká brigáda nebo přivýdělek nebo zkrácená pracovní doba, kdyby něco takového fungovalo?*

Z odpovědí respondentů vyplývá, že **v jednom případě vydělává víc žena**, u ostatních je to muž. Žena, která je více ohodnocena v práci než její muž **je zaměstnána u nadnárodní firmy**, z toho důvodu má i mimořádnou možnost pracovat při rodičovské dovolené na částečný úvazek a finanční ohodnocení je tam vyšší než u firem s českými vlastníky. Z ostatních respondentů **jsou dva muži OSVČ** (dá se předpokládat, že faktický příjem je vyšší, než u jiných běžných zaměstnanců) a **v jednom případě vydělává pouze muž**.

Jaký máte postoj k seberealizaci nebo sebezodělavání partnera?

Martin: *Jana se furt vzdělává.*

Jana: *...to je jen jedna zkouška za půl roku, v předchozí práci jsem musela, to v současné mi to platí, tak toho využívám. Ale není to nic intenzivního.*

Martin: *Já mám zvláštní koníček, military. To už mám od 90. let, vojenské uniformy a občas do lesa air soft.*

Jana: *...koníčky jsou potřeba a něco jiného si nedovedu představit, třeba školu. Asi kdyby to byla potřeba, myslím, že bych s tím neměla problém.*

Lenka: *Míváme z práce každoroční školení a čím dál víc se to muži nelíbí. Však taky na školu (VŠ) jsme se přihlásili oba, abychom si to zkusili na vlastní kůži, aby jeden druhému nevyčítal, že nemá čas! A dobře jsme udělali. Kdyby tam chodil jen jeden, druhý by nevěřil, co to obnáší.*

Jan: *...se navzájem podporujeme a soutěžíme, a pak taky přesně víme, o čem to je. Ale jinak si asi nebráníme v žádných aktivitách. Jsme oba aktivní ve všech směrech, tak něco děláme společně, celá rodina, něco každý sám. Kdyby školu dělala jen Lenka nebo já, možná by z toho byl problém, jako to říkají. Ne že by člověk nepodporoval, ale nevím, jak by kdo snášel omezení a nedostatek času na všechno. Obecně ale nikomu v ničem nebráním.*

Radek: *Tak u mě něco takového nepřipadá v úvahu, já se realizuji v práci a teď mám na starý kolena malý dítě, tak se musím ohánět. A ještě syna, že jo. A Ilona myslím taky moc*

času nemá a nebude mít, protože pořád něco děláme na baráku a zakládáme zahradu, tak asi ani není na nic jiného čas, ...

Ilona: Já nemůžu asi nic dopředu přísahat, ale zatím mám dojem, že jsem zapřažená dost a naše představa je pěkná zahrada a je dost velká a do nějakého studia by se mi určitě nechtělo a ještě s malou. Dej pokoj! Ale obecně asi proti tomu nejsem a asi ani Radek...

Radek: Jo, jenže pak to vypadá jinak, až se člověk rozhodne s něčím začít, pak se to možná líbí míň, než když se o tom mluví v obýváku, jako že. To by se asi vidělo, co by to bylo a jak by to fungovalo doma.

Dan: Ta je vzdělaná (žena) a dovzdělaná až dost! Fakt, ona toho má, takže snad už nic podnikat v tomto směru nebude, jediné kdyby zaměstnavatel něco požadoval, ale to by jistě nebylo studium na několik let. Tím, že máme společného koníčka, to cestování a to po celém světě, tak potřebujeme spíš čas. Ale obecně jo, když je to potřeba nebo to tak cítí? Myslím si, že by mi to nedělalo potíže.

Lucka: Já bych druhému asi taky nic nezakazovala, ale my v té situaci nejsme a asi ani nebudeme. Podle mamky ale vím, že to vůbec není jednoduchý, když jeden chodí třeba do školy. Určitě tam byla nervozita kvůli tomu, i z mamčiny strany, protože toho zdaleka tolik nestíhala. Tomu se ani nedivím.

Z uvedených postojů jednotlivých respondentů lze vyčíst, že **nikomu v zásadě mimo rodinná aktivita partnera nevadí**, ale **vyzkoušenou ji mají fakticky jen dva páry**, takže tam se nejedná o pocity z něčeho neznámého, ale o fakta.

Jakou měrou se podílíte na výchově dětí?

Martin: Já jsem sám s Luckou takových 5 hodin týdně? Určitě jsou spolu (se ženou) podstatně víc. Jana jednoznačně.

Jana: Jsem doma (MD), jsem na polovičním úvazku, tak když jsem v práci, je Lucka u babičky a Martin ji cestou z práce vyzvedne. Tak určitě já, ale je to daný tím, že jsem na mateřské.

Lenka: Dneska jsou už větší, tak spíš potřebují odvézt na trénink nebo zápas. A taky povykládat, to dělám víc já a učím se s nimi. Předtím s oběma, dneska už jen s klukem.

Jan: Zapojoval jsem se v tréninzích a zápasech s klukem, ale v tom jsme se podíleli oba, jak kdy. To bylo fakt hodně intenzivní (syn chodí do výběrové školy s konkrétním sportovním zaměřením). ...předtím to ale byla Lenka, s kým trávili určitě víc času, protože já jsem chodil dost pozdě z práce.

Ilona: Před tím (než začala chodit do zaměstnání) to bylo především na mě, protože jsem s ní (dcerou) byla skoro celý den. Dneska si myslím, že se i Radek víc zapojí...

Radek: ...určitě jsem ji pohlídal nebo si s ní pohrál, někdy i dlouho, ale ženský to zvládají líp.

Lucka: Zatím je víc u mě (syn). Ale věřím, že to bude později (až nebude na MD) víc rozdělený, já nebudu mít tolik času...asi jako všude jinde, ze začátku hlavně máma, protože

je doma a táta je vzácnější a pak i táta, nějaký ten fotbal a něco dělat v dílně, tak normálně si to představuju, jak to vidím kolem.

Dan: *Tak (syn) už za mnou běhá a pomáhá, časem zkusíme to kolo. Tady pomáhá, u dědy pomáhá...*

Z uvedených odpovědí lze vyčíst, že **v případě malých dětí se podílí na výchově výrazněji matka**, jelikož s dítětem je na rodičovské dovolené a převážnou část dne tráví s ním sama doma. U páru, kde **jsou děti již větší** je vidět už **významnější podíl obou rodičů**, jelikož bylo nutné se **přizpůsobit i zaměstnání** a omezení času **matky**.

Jakou měrou se podílíte na trávení volného času dětí?

Martin: *Tak nejvíc je (dcera) s Janou, protože je částečně doma. Ale když jsme spolu, tak jedeme třeba na kole, v létě a chodíme na vycházky...*

Jana: *Je to daný tím, že je malá a tak ji zajímá kuchyňka a panenky a podobný, Martin jí bude dělat na zahradě domeček, aby měla kde hospodařit.*

Lenka: *Děcka mají už svoje priority a jinak společně jezdíme na kole, bruslích, lyžujeme. Zatím s náma jezdí, tak jsme pohromadě, ale jak dlouho ještě, to se uvidí.*

Jan: *... ještě máme teď psa, tak venčíme. Jsme zatím všichni dost spolu.*

Ilona: *Určitě ale já jsem s ní víc, teda z nás dvou. Snad se to časem zlepší a budeme víc všichni dohromady.*

Radek: *Ale ne, dneska je to fakt už jiný, já jen když byla malá, hodně jsem pracoval, abych nás uživil, a pak jsme koupili barák, tak na malou toho času moc nebylo.*

Lucka: *To už jsme vlastně odpověděli. Zatím je to jasný.*

Respondenti se vyjadřují shodně s předchozí otázkou (podíl na výchově dětí). **V případě malých dětí a žen na rodičovské dovolené se výrazně více angažují ženy** v podílu na trávení volného času, což je dáno tím, že **jsou s dítětem větší část dne**, než muž. **U větších dětí** se ukazuje **větší vyváženost**, kdy se zapojuje výrazně i muž. **To je dáno nástupem ženy do zaměstnání**, kdy již není možné nechat většinu péče o děti a domácnost převážně na ní.

Jak vnímáte vysokou míru rozvodovosti?

Martin: *Já bych řekl, že jsem nad tím nikdy nepřemýšlel.*

Jana: *Já taky ne.*

Martin: *V době sňatku jsme už měli hypotéku, tak to už byl nerozlučitelný svazek. V našem okolí jsou všichni relativně spolu dlouho. Akorát jeden je rozvedený. Ostatní jsou spolu. Ve svém okolí máme hodně lidí, co spolu žijí. Tak půlka jsou manželé. Druzí na psí knížku.*

Jana: *Ono možná taky, proč se dřív tolik nerozváděli, mě teďka napadlo, že lidi teď spolu dřív žijí a můžou si to vyzkoušet, ale to vlastně není proč se tak rozvádí, ale dřív spolu začali žít většinou až po svatbě. V tom je to jiný.*

Lenka: *Tak já to teda moc neuznávám. Všechny ženský si tím prošly, chlapi jsou furt stejný a všechny to vydržely. Moje matka, kdyby to tak brala, tak je dávno rozvedená a s otcem by dávno nebyla. Tak se pohádali, otec většinou něco provedl, ale pak byl zase klid. Já si myslím, že je to tak všude. Víš, že by to někde bylo jiný? Já teda ne. Chlapi nejsou svatí, ale když si sebe vážíte a máte v sobě oporu, tak není důvod kvůli blbinám se hned rozvádět. To bych řekla, že se dneska děje. Proč by jinak bylo tolik rozvodů? Je to určitě snazší než dřív, ženský vydělávají, ale stejně to bez otce není ono.*

Jan: *Tak stát se to přece může. Ale máme kolem sebe lidi, kteří jsou spolu od mlada, jako my a jsou spolu pořád. Asi je to náhoda, jo, ale v rodině rozvedený máme. Určitě je to dneska jednodušší a nikdo se na tebe nehledí jako na exota. V tom to bude jiný, než předtím. Pro děcka je to ale blbý, to asi vždycky. Pak se o ně tahají a navádí je a podplácí. To je fakt blbý.*

Ilona: *No, k tomu má co říct Radek. Ten to zná z vlastní zkušenosti. Asi není o co stát, že?*

Radek: *Když to nejde, tak je lepší to skončit. Určitě toho nelituju, ale byly to blbý roky. To si myslím. Jenže pak jsou tahanice s dětma a naschvály a je to dost strašný období, asi pro všechny. Dneska už je to za mnou, dlouho, tak to jde. I tahanice s bývalou jsou pryč a naschvály s půjčováním Kuby (syna), tak jsem rád, že to nemusím už řešit. Kuba si na Ilonu zvykl. Aspoň to tak vypadá.*

Ilona: *Bylo to krušný, když se Radek rozváděl a Kuba ze začátku byl z toho moc špatný, když se Radek odstěhoval... Asi jsou situace, kdy je to potřeba, jít od sebe, já sama nevím. Snad se mi to doufám vyhne!*

Lucka: *Já ti nevím. V naší rodině to nevidím, kamarádi taky zatím nejsou rozvedení, ale vím, že to tak je, no ale neznám je. Jestli se rozvádí ti lidi zbytečně nebo prostě si toho druhého moc zavčas neprohlídli, to nevím. Ale je fakt, že se nad tím dneska nikdo nepozastavuje, jako asi předtím, tak to lidem tak nevádí a pak taky když třeba někdo pije nebo hraje, to určitě není o co stát nebo je mlátí. To by mi přišel jako důvod jít pryč. Protože rady, že se má jít léčit jsou dobrý, ale je to na dlouho a mnozí se z toho nevyhrabou nikdy a ani tam nenastoupí, protože si myslí, že chyba je na jiné straně. No, to jsou fakt případy, kdy bych to úplně chápala, že je té ženské – povětšinou ženské – je samotné s dětmi líp. A taky dneska dost lidí spolu jen žijí nebo spolu žijí v bytě, ještě než se vezmou, což by spíš bylo, že se líp poznají? Ale jak koukám, to není pravda.*

Dan: *U nás je rozvedený strýc, ale nijak to nikdo neřeší, nebo se o tom moc nemluvílo. Je to prostě tak, tak se vidá s dětma jednou ta dva týdny a on se odstěhoval do jiného města a má přítelkyni a tak to nějak jde dál. S jeho dětma jsem se o tom nikdy ne bavil, oni jsou už skoro dospělí, ale když si představím, že by naši šli od sebe a já zůstal s jedním a druhého, po letech spolu začal vidat jen občas a možná i nějaký tahanice mezi nimi, tak bych řekl, že z toho musí být (děti) docela špatný. Ale záleží to taky na té situaci, za které se ti rodiče rozešli, jestli to byly nějaký krvavý hádky nebo ne.*

V jednom případě se respondentka vyslovila relativně kategoricky proti rozvodům, připustila jako možný důvod pouze alkoholismus, gamblerství nebo domácí násilí. V ostatních případech byli k rozvodům shovívavější, připustili, že mohou mít lidé různé důvody a že dnešní společnost již na rozvedeného nepohlíží jako na stigmatizovaného. Zároveň se ale shodují, že rozvod je těžkým obdobím pro všechny, především pro děti.

Jak vnímáte porozvodovou péči o děti?

Jana: *Fakt jsem o tom nepřemýšlela. Ale určitě to nebude jednoduchý. Většinou zůstanou děti u matek a chlapi je vidí jednou za 14 dní o víkendu. A s penězi je to určitě blbý. I když určitě jsou někteří otcové, kteří mají dítě v péči. Ale sama takový neznám, to jsem slyšela akorát v televizi.*

Martin: *Taky ne (nepřemýšlel o tom). Zním jenom chlapy, kteří vidí svoje děcka jednou za čas. Je to blbý, ale asi je to lepší, než být v nějakým blbým manželství. S financemi to bude horší, to je jasný. Teda myslím hlavně pro tu ženskou s dětma.*

Jan: *To je to, co jsem říkal. Děcka jsou chudáci. Většinou zůstanou s matkou a otce vidají málo a finančně je to blbý. Neslyšel jsem nikdy od nikoho, že to zvládá v pohodě. I když jich moc neznám a mám to spíš jaksi vžitý. Když o tom přemýšlím a podívám se do rodiny, bude to tak a je to docela logický. To by ta ženská musela slušně vydělávat a takových moc není. Většina jich mívá menší plat než chlap a i když jsou nějaký alimenty, tak to je úplně jiný, než když bydlí spolu. Myslím jako manžele. Vidím to, že pak je podporují babičky. Ze všech stran. O chlapech s dětma v péči jsem jen slyšel, že existují, ale moc jich nebude. Tam to může být s penězi trochu lepší, ale nevím, jestli chlap má tolik trpělivosti jako ženská. Nějak si to nedovedu za sebe představit, ale každý jsme jiný.*

Lenka: *Já k tomu asi nemám co dodat. Chlap se asi dokáže nějak postarat, ale ta ženská to má od přírody asi víc v sobě. Si myslím. Těžko se ale samotným žije, po všech stránkách. Ale uznávám, že někdy je to může být lepší východisko.*

Radek: *Co bych říkal. Je to tak, že kluk zůstal u bývalé manželky a já ho mám jednou za 14 dní. Ze začátku to bylo...jo, to mě bylo blbě. Sedm let jsme byli denně spolu a pak na jednou za 14 dní. Sice jsem si jednu chvíli říkal, že zkusím kluka do svojí péče, ale pak jsem si to rozmyslel. Ve skutečnosti si to nedovedu představit, že bych zůstal s děckem sám. Ale blbě mi z toho bylo dlouho, to jo. Ani o střídavý péči jsme neuvažovali, tak nějak to vyplynulo, že dítě patří matce.*

Ilona: *Jestli k tomu taky něco můžu, tak mám kamarádku rozvedenou a té se žije dost blbě, protože chlap neplatí skoro žádný alimenty, a kdyby neměla rodiče, co jí podporují, tak musí pod most. Taky ale vidím náš případ, kdy se Radek snaží, ale nikdy to není takový, jako kdyby rozvedený nebyl. Často se taky chlap znovu ožení, jako u nás, a má další děti, ale ženská to má možná v tomto trochu horší. Ale bude to případ od případu, asi taky kvůli věku. U ženské to roli hraje u chlapa tak ne.*

Radek: *Co znám, tak mají chlapi novou přítelkyni, všichni. Asi je to pro ně fakt jednodušší, ale taky neznám chlapa, co by měl v péči děcka. V tom to taky asi bude, v těch příležitostech.*

Lucka: *Záleží na příjmu toho dotyčného rodiče. Ale asi to nebude skoro nikdy žádná sláva a alimenty tomu taky moc nepomůžou, taky když se otec podnikatel a vlastně je chudák a tře bídu s nouzí, že jo? Hodně se mluví o střídavé péči, to bude asi pro děti lepší, ale jen když nebudou střídat školu a kamarády, jinak to není k ničemu, teda uvidí se víc s rodiči, ale střídání školy, to mi přijde divný. No, moc toho ale asi nebude, povětšinou spíš dostanou děti matky a otcové odcházejí. Tak bych to viděla, že se dotyčným žije dost špatně, určitě z finančního důvodu hůř, než předtím. Ale někdy to fakt může být vysvobození. A taky je ten s těma dětma víc sám, teda s dětma pořád a žádný partner, tím myslím. Zamlada to asi nebude tak horký, to se někdo najde, ale později to bude horší, si myslím.*

Dan: *Nemám k tomu moc co říct, bude to tak, jak říká Lucka. Málo peněz a všechno děláš ty. To musí být dlouhodobě na hlavu. Ale zase, když někomu pomůžou rodiče, to by mohlo být poznat, třeba, že se k nim nastěhují a tak nemusí platit sám člověk nájem. To by mohlo být pro ty lidi lepší a taky se postarají o děcka, aspoň trošku.*

Z odpovědí lze usoudit, že **se všichni** dotázaní **shodují** v názoru, že **po rozvodu převážně zůstává dítě v péči matky** a že **je** tudíž **matka ohrožena větší mírou chudoby**, než v době trvání manželství. **Rodič, který zůstává s dítětem sám je přetížený**, jelikož se nemá o výchovu a starosti s kým podělit. **Pomoc** lze nalézt **u prarodičů**. Je zmíněna také **ztráta častého kontaktu s druhým rodičem** a **šance na nový svazek pro rozvedené rodiče**. Větší šanci dle dotázaných mívá **rodič, který nemá ve výhradní péči děti**. **Dalším kritériem** pro navázání nového vztahu **je věk**, kdy respondenti soudí, že **to ženy mají s přibývajícím věkem těžší**.

Jak vnímáte kvalitu života z pohledu muže a ženy?

Martin: *Všude je chleba o dvou kůrkách.*

Jana: *Bydlet kde máme, finančně na tom taky nejsme špatně. Nežijeme od výplaty k výplatě. Nemusíme se omezovat ve svých aktivitách, jo, celkově bych řekla, že je nám dobře.*

Martin: *Může přijít nemoc a člověk se dostane do mínusu, tak ta hypotéka mě trošku straší a budeme rádi, až nebude. Souhlasím ale, že si nežijeme špatně. Jsme spokojeni.*

Lenka: *Dneska je asi lepší, než bylo předtím. Víc si člověk může užívat, když na to má peníze. Jsou větší možnosti. I když to předtím nebylo tak špatný, když se podívám na rodiče, žili a žijí kvalitní život. Ale to je asi spíš daný povahou a taky tím, že nemají nouzi. A neměli. Já myslím, že za mě dobrý, já jsem spokojená. Děcka jsou v pohodě, my jsme zdraví, sportujeme, studujeme, s rodinou se navštěvujeme, se známýma se vidáme, aspoň občas, jsme hodně aktivní, tak fakt, za mě dobrý.*

Jan: *Já to taky tak vidím. Když je práce, tak je skoro polovina starostí. A to zatím oba máme (práci). Jo, je to dobrý.*

Radek: *No mohlo by to být lepší. Vždycky je co vylepšovat! Ale odstěhovali jsme se z města, sice kousek, ale ven a tady se mi to líbí víc a přitom do města je to kousek. Tak máme auto, ale i autobusem se dá. Tady se mi líbí ta zahrada a vzduch je určitě lepší a pro malou se může proběhnout a nemusíš se bát, že bude pod autem. Tak z toho pohledu je to dobrý. A práce taky je, teď i Ilona má a školku máme. To je vítězství! Když máš práci, tak je polovina starostí, ne? Já sice nejsem nikdy spokojený, ale zrovna nevím, na co bych nařikal.*

Ilona: *My jsme sem jezdili před tím na chalupu, tak se s místními lidmi už známe a líbilo se nám tady, tak jsme se sem odstěhovali na furt. Protože jsme chtěli do baráku a toto je blízko města, kde oba děláme, tak jsme tady. Tady se myslím žije dobře. Vždycky je někde něco, to jako ne, ale když to porovnáš s naším bytem, který byl malý, a když přišel Kuba, tak jsme se tam málem nevlezli nebo soukromí nebylo, stejně jsme nakonec jeli sem.*

Udělal jsem dobře, že jsme se odstěhovali, fakt. A snad mě nevyhodí z práce, to bych nepřezila, zase nějaký zbytečný pohovory k ničemu...Musel by mě manžel živit! Asi je to na té vesnici míň uspěchaný a to se mi líbí. I pro malou.

Lucka: *Já myslím, že z mého pohledu je mi dobře nebo nám je dobře. Vystudovala jsem a cestovala jsem a spolu jsme cestovali. Bydlení máme. Práci máme, teda jeden. A chlapečka máme. Bydlíme na pěkném místě, daleko od centra města, je tady les, tak je kam jít...nevím, řekla bych, že kvalita života je z mého pohledu dobrá. Lidi máme kolem sebe, rodinu a kamarády...*

Dan: *Viděl bych to podobně. Už jsme zažili období, kdy jsme ještě neměli malého a neměli jsme ani jeden práci, tak to bych teda nechtěl znovu zažít, protože je nás teď taky víc, to by bylo dost blbý. A jsou nějaký půjčky, to by fakt bylo hodně blbý. Ale hlavu máme kde složit, tak snad by nás naši hned pod most nevyhodili. A Lucčina široká rodina a kamarádi, to se všechno počítá. A hodně je toho ještě před náma, tak bych řekl, že jsem docela spokojený...říká se, že vždycky může být líp...tak to určitě na tom něco bude.*

Respondenti **hodnotí kvalitu života převážně jako dobrou**. Z odpovědí lze usuzovat, že **pro kvalitu života jsou zásadní: zaměstnání, slušné bydlení a dobré vztahy s okolím**. Celkově nelze říct, že by byly výrazné rozdíly v posuzování kvality života z pohledu mužů a z pohledu žen. U mužů cítím větší motivaci uspět na poli profesním, to považují za potvrzení vlastní hodnoty a u žen je spíše cítit větší důraz na emocionální prožívání – dobré vztahy. Ve všech odpovědích se projevilo, že respondenti jsou buď zaměstnaní, nebo pobírají rodičovské dávky a jejich finanční zabezpečení je na slušné úrovni.

Lze úspěšně skloubit práci a osobní život?

Martin: *Myslím, že jo, nám se to aspoň daří.*

Jana: *Podle mě taky. Záleží asi na lidech, co si kdo představuje, ale myslím, že nám to funguje. Asi když je někdo hodně ambiciózní, tak může být problém. Anebo hodně časově náročná práce, buď je to spojený s dobou funkcí, nebo naopak, že nejsou peníze a pak je člověk nucený chodit do víc zaměstnání.*

Lenka: *Tak nám se to myslím daří, tak lze. V některých obdobích je to horší a v některých lepší, horší je to asi po nástupu do práce. Z mateřské. To je pěkná honička, ale to zase pomine, až jsou děcka samostatnější. A když chlap, většinou, je v práci od nevidím do nevidím. To je pro ženskou taky dost stres. Furt sama s dětma. Dobrý jsou hlídací babičky, ale ty jsme moc neměli.*

Jan: *Je to asi jak kdo. Musí na to být dva nebo ty babičky, aby to fungovalo. Ale když si ti doma pomáhají, tak si myslím, že to jde vždycky.*

Radek: *No, musí! Jak jinak bychom to dělali? Ale jsme na to dva. Tak to asi jde, ale taky za cenu toho, že většina leží na lonožce, co se domácnosti a malé týče a peníze, ty zase já. Za pár let to zase bude jiný.*

Ilona: *Jak jsem nastoupila (do práce), tak je to hodně těžší, než když jsem byla doma, ale stihnout se to dá, jen Radek s ničím moc nepomůže, no spíš o víkendu jo. Ale že bych něco mohla dělat navíc, to si teda už nemyslím, stačí co je a má Radek pravdu, že to za pár let bude zase jiný. S malým děckem je to náročnější, práce a rodina, to určitě.*

Lucka: *Těžší to bude pro nás, jako ženský. Myslím, že chlapa toto postihne málokdy. Ani si to nedovedu představit. Když pomůže manžel a někdy třeba babička, tak se to snad dá zvládnout. Horší to bude bez manžela a bez babičky, jo, nebo když někdo potřebuje studovat nebo má práci v jiném městě a je celý týden pryč, fakt především ta ženská...musí se rozhodnout sama.*

Dan: *Chlapi, když jsou vytížení hodně v práci nebo chtějí dělat nějakou zvlášť výhodnou práci, tak jsou buď sami, nebo to manželka a děti berou jako nutnost a je to vyvážený těmi penězi. U ženských to může být horší. Ale určitě to jde, aspoň většinou. Je potřeba asi někde slevit.*

Odpovědi ukazují, že **pozice ženy je v otázce skloubení práce a osobního života více znevýhodněna** než pozice muže **a to mateřstvím a péčí o domácnost**. Obecně je zažito, že se žena bude **dítěti a domácnosti věnovat ve větší míře** než muž a to **i po nástupu do zaměstnání**. Tato **situace ženy přetěžuje**, ale shodují se, že **za pomoci prarodičů nebo většího zapojení manžela to jde zvládnout** a že se situace věkem dětí mění. **Pro oslovené muže skloubení práce a osobního života nepředstavuje větší problém.**

Shrnutí výsledků výzkumu v návaznosti na výzkumné otázky:

Analýzou odpovědí jednotlivých respondentů jsem získala pojmy, náležejícím k problémovým okruhům ve vztahu k výzkumným otázkám, které se objevovaly v rozhovorech.

VO 1: Jak jsou vnímány role ženy a muže v současné rodině?

Z odpovědí respondentů lze jednoznačně vysledovat příklon k modernímu pojetí rolí v rodině, kdy domnělý podíl účasti mužů a žen na povinnostech spojených s chodem domácnosti a *rozdělení ženských a mužských rolí* v této oblasti se stává zřetelně *vyváženějším*, než tomu bylo u předchozích generací. Záleží především na období, ve kterém se konkrétní rodina nachází. U rodiny *s malým dítětem a ženou na rodičovské dovolené*, která je převážně využívána po věku tří let dítěte se dá říct, že *participace muže* na domácích pracích je spíše *v malé nebo žádné míře*. V této době je stále na muže pohlíženo optikou hlavního živitele. Také záleží na jeho konkrétním pracovním vytížení. V případě, že pracuje běžných 8 hodin, je jeho ochota vypomoci větší než v případě, že je jeho zaměstnání časově náročnější, kdy očekává od ženy, která je „celý den doma“ plný servis. Ženy však tento stav vnímají většinou jako danost a nikterak se tomu nebrání, jelikož podvědomým *přáním žen je být dobrou matkou i manželkou*. Z oslovených párů ve dvou případech *muži významně pomáhali ženě* s pracemi v domácnosti, k čemuž ovšem došlo *až po nástupu partnerky do zaměstnání*. Avšak muži již nevidí problém v provádění běžného úklidu, mytí oken, nákupu nebo vaření. Z takových postojů si dovolím usuzovat, že si *dnešní muži své partnerky více váží jako ženy a ctí i její právo na čas „pro sebe“*.

VO 2: Jak je vnímána pozice ženy a muže v soukromé a veřejné sféře?

Z odpovědí *mužů i žen* vyplývá, že chápou *potřebu dělení domácích prací* tak, *aby oba měli prostor pro relaxaci a seberealizaci*. *Muži se snaží* vykonávat některé domácí práce a pomáhat v péči o děti, ale *hlavní břímě péče o domácnost a děti stále leží na ženách*. *Dnešní ženy jsou si více vědomy vlastní hodnoty* a snaží se *být mužům rovnocennými partnerkami*, což je jim s většími či menšími úspěchy postupně daří.

Na *poli profesním* hovoří ženy o *nerovnosti a předsudcích*, ale není to oblast, která by byla těžištěm jejich výrazné nespokojenosti. *Ženy* jsou zaměstnány ve většině na plné úvazky a *za svou práci dostávají nižší plat než muži*, především z toho důvodu, že zpočátku, po návratu z mateřské dovolené, zaměstnavatel automaticky očekává, že bude často s nemocnými dětmi doma a *lze tedy předpokládat, že se žadatelka o práci spokojí s nižším ohodnocením* za cenu, že vůbec práci získá. Nepohlíží se zde na ženu jako na plnohodnotnou pracovní sílu. Pracují převážně na nižších pracovních pozicích než muži,

anebo v oborech s obecně nižšími příjmy. Stále *přetrvává ve společnosti názor, že muž je živitelem rodiny*, i když toto již dlouhá desetiletí neplatí. Bez druhého příjmu by v dnešní době většina rodin nedosáhla na alespoň průměrné zabezpečení jejích socioekonomických potřeb. Velmi zajímavé je srovnání všech čtyř oslovených párů, kde se jasně profiluje rozdíl mezi *ženou zaměstnanou před nástupem na mateřskou dovolenou u mezinárodní firmy* a ostatními ženami, které pracují nebo pracovaly u českých firem. Mezinárodní firma respondentce *nabídla v průběhu mateřské dovolené možnost pracovat na částečný úvazek*, což uvítala, jak z důvodu, že neztratí kontakt z profesí, tak z důvodů finančních. Toto se u českých firem téměř neděje.

VO 3: Jaký je dnes postoj k institutu manželství a rodičovství?

Jak ukázaly odpovědi respondentů, *manželství i rodičovství považují za věc zcela přirozenou, jako vyústění partnerského vztahu*. Všichni oslovení přivedli děti do sezdaného soužití. *Toto považují za standard*, ale *uznávají i nesezdaná soužití*. Podle vyjádření ale lze soudit, že *manželství považují stále ještě za stabilnější a pevnější svazek, především pro rodinu s dětmi*. I pro děti je to budoucí vzor soužití. V manželství oceňují vzájemnou pomoc, morální podporu, blízkost i finanční zázemí. Byly položeny otázky týkající se rozvodovosti, kdy se v dnešní době rozvádí každé druhé manželství. V jednom případě *respondentka vyjádřila velice upřímný nesouhlas s „lehkomyšlným“ postojem dnešních lidí k rozvodům*, kdy se domnívá, že *důvody nejsou vždy až tak závažné*, aby bylo potřeba manželství rozloučit. *Ostatní se shodují v názoru, že mohou v životě nastat závažné důvody k rozvodu* a také, že dnes již *není rozvedený člověk stigmatizován*, jak tomu bývalo v minulosti. Jednomyslná *shoda* panovala *v názoru, že rozvodem jsou nejvíce postiženy děti*. Dalším bodem, na kterém *se* všichni respondenti *shodovali*, bylo, že se *rodičům s dítětem ve výhradní péči žije výrazně obtížněji*, než dříve v manželství. A to *jak z důvodů finančních*, kdy se část rodičů samoživitelů nachází na hranici chudoby, *tak z důvodů velké zátěže psychické*, kdy na jednom člověku leží podstatná část výchovy.

VO 4: Jaké je vnímání kvality života z pohledu genderu?

V odpovědích na otázku kvality života odpovídali muži i ženy podobně. *Hlavním kritériem* byla existence *zaměstnání* a tudíž pravidelný a dostatečný příjem peněz. Za další kritérium by se dalo označit dobré *bydlení*. Dále bych zařadila pojmy jako spokojená

rodina, radost z dětí, zdraví, dobré vztahy se širší rodinou a přáteli, *koníčky, životní prostředí*. Z odpovědí respondentů mohu usuzovat, že v dnešní době je z nejdůležitějších faktorů pro pocit kvalitního života materiální zabezpečení a to jak pro muže, tak i pro ženy. Nelze však nevnímat *potřebu emocionálního naplnění* vztahu, to je především pro spokojenost žen velice důležité hledisko.

4.5 Diskuze

V praktické části bakalářské práce byla pro zjištění postojů respondentů využita kvalitativní metoda šetření, která byla vedena formou polostrukturovaného rozhovoru. Bylo položeno celkem dvanáct předem připravených otázek nasměrovaných k danému tématu. Na otázky odpovídaly čtyři manželské páry a jednotlivé rozhovory probíhaly vždy v domácnostech respondentů. Byl zřejmý zájem o tuto problematiku, jelikož je to téma týkající se každého z nás a v posledních letech také téma často diskutované.

V jednotlivých oblastech se respondenti shodují nebo rozcházejí, vždy dle individuálních zkušeností a na základě konkrétních podmínek.

Z odpovědí respondentů na otázku *vnímání rolí žen a mužů v současné rodině* lze vyčíst zřetelnou snahu směřující k vyváženějšímu rozdělení ženských a mužských rolí v podílu na povinnostech spojených s chodem domácnosti, než tomu bývalo u předchozích generací. Ovšem musím podotknout, že tato přichází převážně až v době, kdy žena nastupuje po rodičovské dovolené opět do zaměstnání. V průběhu rodičovské dovolené muži na chodu domácnosti participují výrazně méně, neboť žena je „celý den doma“. V tomto směru vidím stále ještě trvání zakořeněných stereotypů. Tato situace ženám výrazně nevdává, vnímají ji spíše jako poslání, chtějí být dobrými matkami i manželkami. V době, kdy jsou již oba partneři zaměstnaní se participace na domácích pracích a péči o děti ze strany mužů výrazně prohlubuje. Dnešní muži již nepovažují za ponižující provádění běžného úklidu, mytí oken, nákupy, vaření nebo péči o děti. Z odpovědí respondentů mužů si dovoluji usuzovat, že jeden z důvodů tohoto vývoje je, že si váží víc své ženy jako rovnocenného partnera, který má stejné právo na „oddech“, jako oni. Soudím, že podíl na větší participaci mužů na pracích, které historicky byly doménou žen, sebou nese i doba, ve které žijeme. Doba, kdy většina rodin je nukleárních, pouze rodiče a děti, bez pomoci širšího

příbuzenstva, kdy je nutné více se spoléhat na vlastní síly, než tomu bylo před rokem 1989, doba, kterou provází především nejistota zaměstnání. Domnívám se, že toto všechno nutí oba partnery k větší spolupráci. Jak ovšem také bylo možné vyčíst z odpovědí, v případě, že je jeden z partnerů pracovní významně víc vytížen, zdá se pochopitelné, že druhý přebírá větší podíl na péči o domácnost a děti.

Z odpovědí na druhou výzkumnou otázku *vnímání pozice ženy a muže v soukromé a veřejné sféře* soudím, že všichni respondenti chápou potřebu dělení domácích prací tak, aby oba partneři měli prostor pro relaxaci a seberealizaci. Muži se většinou snaží vykonávat některé domácí práce a pomáhat v péči o děti, ale hlavní břímě péče o domácnost a děti, především v době, než nastupují do školních zařízení, stále leží na ženách. Rozdíl byl pouze u jednoho páru, kdy sice žena byla na rodičovské dovolené, ale zároveň pracovala na částečný úvazek. V této rodině se muž významně zapojoval do péče o domácnost a s péčí o dítě vypomáhala babička. Na poli profesním se ženy stále setkávají s předsudky a nerovnostmi, ale toto netvoří oblast, která by byla těžištěm jejich výrazné nespokojenosti. Dvě oslovené ženy jsou zaměstnány na plné úvazky, zbylé dvě respondentky jsou na rodičovské dovolené, a jejich příjem je v porovnání s muži nižší. Obě pracují v administrativě, jedna ve státní správě, druhá u soukromého podnikatele. Ženy většinou zastávají nižší pozice než muži a často pracují v oborech, které jsou obecně méně placeny jako je administrativa, školství, zdravotnictví nebo obchod. Zaměstnavatelé také při nástupu do zaměstnání po rodičovské dovolené automaticky u žen očekávají, že bude často doma s nemocnými dětmi a tudíž předpokládají, že se spokojí s nižším finančním ohodnocením za cenu, že vůbec práci získá. Nepohlíží se zde na ženu jako na plnohodnotnou pracovní sílu. Důvodem takového nahlížení na plat muže a ženy může být vysvětlení, že muž je pro zaměstnavatele stabilnější zaměstnanec s nižší fluktuací, což vyplývá z důvodu, že se většinou věnuje spíše zaměstnání než péči o děti. To ale nic nemění na faktu, že druhý příjem je v rodině ve většině případů nezanedbatelnou nutností, aby mohla zabezpečit svoje alespoň průměrné socioekonomické potřeby. Jako možnost, jak by se mohla alespoň částečně přehodnotit rozdílnost pohledu na zaměstnané muže a ženy, bych viděla variantu, kdy by ve větší míře zůstávali muži na rodičovské dovolené, třeba i ze zákona, alespoň na několik týdnů, jak je tomu v některých evropských zemích a tím by se více podíleli na péči o dítě. K tomu ale vede ještě dlouhá cesta, jelikož argument, že o dítě se stará převážně ten, který má nižší příjem a nevyplatilo by se rodině,

aby tomu bylo obráceně, nelze nevnímat. V případě povinné rodičovské dovolené pro muže v řádu několika týdnů by se jistě našla možnost alespoň částečné kompenzace výpadku příjmů ze strany státu. V neposlední řadě by jistě ke změně tohoto zažitého stereotypu pomohla i větší flexibilita zaměstnavatelů v nabídce zkrácených pracovních úvazků a zřizování firemních školek, což by vedlo k možnosti dřívějšího návratu do zaměstnání z rodičovské dovolené a tudíž i menší ztrátě kontaktu s profesí, která je ženám také vytýkána a která je důvodem obtížnějšího návratu do zaměstnání.

Na třetí otázku zkoumající *dnešní postoj k institutu manželství a rodičovství* odpovídali respondenti většinou shodně, že oba instituty považují za zcela přirozené vyústění partnerského vztahu. Všichni přivedli děti do sezdaného soužití a toto je respondenty považováno za standard, i když uznávají i formu nesezdaných soužití. Podle jejich vyjádření lze soudit, že manželství považují za stabilnější a pevnější svazek, především pro rodinu s dětmi. Oceňují vzájemnou pomoc, citovou podporu i finanční zázemí. Na otázku týkající se rozvodovosti, týkající se každého druhého sezdaného páru se jedna respondentka vyjádřila velice nesouhlasně k důvodům rozvodů v dnešní době. Domnívá se, že při větší toleranci obou manželů by k rozvodu nemuselo docházet v tolika případech a že důvody nejsou vždy tak závažné, aby nutně vedly k rozvodu manželství. Ostatní byli k rozvodovosti tolerantnější. V dnešní společnosti již není rozvedený člověk stigmatizován, jak tomu bývalo v minulosti, což jistě také hraje svoji roli při rozhodování. Jednomyslná shoda u všech oslovených panovala v názoru, že rozvodem jsou postiženy především děti a dále se shodovali, že rodiči s dítětem ve výhradní péči se žije výrazně obtížněji, než v době trvání manželství. Jak z důvodů finančních, kdy se část rodičů samoživitelů nachází na hranici chudoby, tak z důvodů psychické zátěže, kdy na jednom člověku leží převážné břímě výchovy.

Odpovědi na čtvrtou výzkumnou otázku týkající se *vnímání kvality života z pohledu genderu* se téměř shodovaly. Nezaznamenala jsem výrazný rozdíl pohledu ze strany muže nebo ženy. Dá se říct, že muži více ocení úspěch na poli profesním, který vidí jako potvrzení svých schopností, ženy více uspokojuje emocionální naplnění vztahu. To jsou ale rozdíly, které nelze paušalizovat. Celkový dojem z odpovědí všech respondentů je takový, že všichni především oceňují existenci zaměstnání. Dva muži soukromě podnikají, zbylí dva jsou zaměstnanci. Ženy jsou buď zaměstnané, nebo čerpají rodičovskou dovolenou s výhledem na návrat do původního zaměstnání. Domnívám se, že právě toto je položka

v žebříčku hodnot ceněná velmi vysoko. Na to navazuje kritérium odpovídajícího bydlení, spokojené rodiny, radosti z dětí, zdraví, oceňují dobré vztahy se širší rodinou a přáteli, koníčky, kvalitu životního prostředí. Z odpovědí respondentů si dovolím usuzovat, že v dnešní době je jako jeden z nejdůležitějších faktorů pro pocit kvalitního života materiální zabezpečení a to jak pro muže, tak pro ženy.

Po vyhodnocení všech výzkumných otázek si dovolím soudit, že je mezi vybranými respondenty patrný posun od tradičního uspořádání genderových rolí k modernímu pojetí. Ve dvou případech, že čtyř oslovených párů se muž výrazně podílí na zabezpečení chodu domácnosti. U druhých dvou párů je možno zařadit jejich model soužití více k tradiční formě. Toto je ovlivněno v jednom případě pracovním vytížením muže a ve druhém tím, že žena je na rodičovské dovolené s malým dítětem. V obou případech muži v současné době spíše očekávají od ženy plnění rodinných povinností. Všechny páry shodně pokládaly za důležité manželství a rodinu. V souvislosti s působením ve veřejné sféře je třeba zdůraznit přetrvávající nerovnosti mezi muži a ženami. Rozdíl je v pohledu na ženu jako pracovníka, který je znevýhodněn mateřstvím. Chybí zde podpora ze strany zaměstnavatelů formou částečných úvazků, firemních školek, podpora mužů při využití rodičovské dovolené. Toto bylo velice kontrastní u respondentky, která je zaměstnána u mezinárodní firmy, jež tyto výše zmíněné výhody nabízí. Při čerpání rodičovské dovolené jí bylo umožněno brzy pracovat na částečný úvazek. Tuto možnost zaměstnanci českých firem téměř neznají.

Jednou z hlavních možností při odstraňování přetrvávajících genderových stereotypů v rámci rodiny se mi jeví využití socializačního procesu, který probíhá v první řadě v rámci nejbližší rodiny. Zde se formují vzory a postoje chování, které člověka provázejí celý život. Proto by bylo vhodné dle mého názoru cílit na vzory učení, tzn. na rodiče. Pokud dítě již od raného věku vidí, že se o domácnost stará ten, kdo má momentálně větší časový prostor, bude toto přijímat jako fakt a zcela přirozeně a lze předpokládat, že si tento vzor přenesou i do partnerského vztahu.

Z pohledu sociální pedagogiky vidím úzkou souvislost v pojetí rodiny v socializačním a výchovném procesu.

Dovolím si porovnání svých výsledků šetření s rozsáhlou studií, kterou provedla Marie Čermáková pod názvem „Rodina a měnící se gender role“. Data poskytl reprezentativní výzkum „Rodina 1994 – sociologický výzkum sociálních podmínek české rodiny“, tématem projektu byla rodina a měnící se gender role.

Závěry studie ukázaly, že v souvislosti s ekonomickou a sociální transformací je rodina nucena redefinovat svoje rodinné strategie, ke změnám doposud dochází jen velmi pomalu. Výzkum potvrdil předpoklad, že změny nastartuje teprve budoucí generace.⁷²

S ohledem na dvacetiletý rozdíl, kdy studie probíhala, soudím, že se předpoklad pozvolného vývoje se naplnil. V současnosti se muži více podílejí na péči o domácnost a o děti, zejména když je jejich partnerka takéž zaměstnána. Tento trend, který potvrzují i jiné výzkumné práce, bude jistě pokračovat i v letech následujících. Předpokládám sílící tlak na využívání zkrácených úvazků zaměstnavateli, jak z důvodu snížení počtu nezaměstnaných, tak z důvodu tlaku Evropské unie na dřívější návrat žen z rodičovské dovolené zpět do zaměstnání. Jedním z udávaných důvodů je ztráta kontaktu s profesí a dalším vysoké sociální náklady dlouhé mateřské dovolené. Dalším impulsem ke změnám bude tlak na povinnou mateřskou dovolenou pro muže, ale tomuto trendu není zatím česká společnost nakloněna.

---

⁷² Čermáková, M. *Rodina a měnící se gender role* // <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files>,

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byly *genderové role v současné české rodině*. Práce byla rozdělena na část teoretickou a praktickou.

Cílem teoretické části bylo získání informací z odborné literatury o pojmech, které se vztahují k tématu genderových rolí. Následně byly informace utříděny a zpracovány. Cíl, který byl stanoven na začátku práce, byl splněn. V jednotlivých okruzích byly vysvětleny pojmy jako genderové stereotypy, genderové role, genderová identita. Další okruh byl věnován pohledu na postavení ženy a muže v soukromé sféře a poslední zahrnul pojem rodiny, jako primární sociální skupiny. V rámci tohoto okruhu byla věnována pozornost vysoké rozvodovosti a jejím dopadům na děti i rodiče.

Cílem praktické části bylo zhodnotit současné postoje vybraného vzorku respondentů ke genderovým rolím v rodině a jejich dopad do soukromé i veřejné sféry. Cíl byl splněn. Pomocí kvalitativního šetření byly zmapovány subjektivní postoje čtyř manželských párů k danému tématu. Informace byly získány formou polostrukturovaného rozhovoru, kdy otázky směřovaly k vnímání genderových rolí v rodině, k zhodnocení pozice v soukromé i veřejné sféře. Součástí byly také otázky k institutu manželství a rodičovství a závěrem k posouzení kvality života z pohledu respondentů. Z odpovědí bylo možné vyčíst částečný odklon od tradičního rozdělení rolí v rodině a směřování spíše k modernímu pojetí. To se týkalo ve větší míře soukromé sféry, zatím co ve veřejné sféře se stále můžeme setkat se znevýhodněním žen. Tento trend bude přetrvávat do doby, dokud zaměstnavatelé nepřistoupí na rozvíjení flexibilních forem práce, jako jsou částečné úvazky a jiné možnosti, např. práce z domu, nebudou zároveň podporovat rozvoj firemních školek a rodičovskou dovolenou pro muže. Postoj k manželství a rodičovství byl hodnocen respondenty kladně, jako nejvhodnější forma soužití pro rodinu s dětmi. Hodnocení kvality života ukázalo, že jedním z nejdůležitějších faktorů je hmotné zabezpečení. A to pro muže i ženy. Dále navazovalo bydlení, radost z dětí, zdraví, koníčky, životní prostředí. Domnívám se, že podle mého malého průzkumu mohu alespoň z oslovené skupiny respondentů soudit, že současná generace rodičů mezi 28 – 45 lety se více přiblížila k modernímu pojetí vnímání genderových rolí, než tomu bylo v předchozích generacích. Jsem si vědoma, že moje šetření by se dalo ještě rozpracovat v mnoha rovinách. Vlastní výběr respondentů byl pouze z velkého města a vesnice u velkého města, tudíž reprezentují spíš obyvatele velkoměsta. Jejich postoje se jistě mohou lišit od postojů lidí z malých měst

nebo z venkova. Dále byli ve výzkumném vzorku pouze respondenti, kteří měli zaměstnání nebo byli na rodičovské dovolené. Jiné výsledky by alespoň částečně přineslo oslovení žen a mužů, kteří se potýkají s dlouhodobou nezaměstnaností. Za průzkum by jistě stály rodiny, kde se rozhodl zůstat muž na rodičovské dovolené apod. Téma genderových rolí je široké, zajímavé a velmi aktuální.

Postupná změna zakořeněných genderových stereotypů je jedním z úkolů pro sociální pedagogiku, kdy postupně získávané poznatky v rámci sociální pedagogiky se dají využít při odstraňování genderových nerovností a znamenají velký přínos pro přizpůsobení se člověka současné společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

BALLNIK, Peter. *Otcem i po rozvodu*. Praha: Portál, 2012, 256 s. ISBN 978-80-262-0150-2.

BENEDICTOVÁ, Ruth. *Kulturní vzorce*. Praha: Agro, 1999, 223s. ISBN 80-7203-212-7.

BERNARD, Cheryl a Edit SCHLAFFER. *Matky dělají muže. Jak dospívají synové*. Praha: Pragma, 1997, 234 s. ISBN 80-7205-435-X.

BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Nová Grafia Opava, 2001, 506 s. ISBN 80-244-0248-3.

CVIKOVÁ, Jana a Jana JURÁŇOVÁ. *Ružový a modrý svět. Rodové stereotypy a ich dosledky*. Bratislava: Aspekt, 2003, 290 s. ISBN 80-89140-02-5.

ČERMÁKOVÁ, Marie. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, 115 s. ISBN 80-7330-026-5.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2006, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

DUDOVÁ, Radka. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008, 234 s. ISBN 978-80-7330-136-1

DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, 129 s. ISBN 978-80-7330-124-8.

FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 260 s. ISBN 978-80-7357-586-1

GIDDENS, Anthony a Philip W SUTTON. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013, 1049 s. ISBN 978-80-257-0807-1.

HANÁKOVÁ, Petra, Libuše HECZKOVÁ a Eva VĚŠÍNOVÁ. *V bludném kruhu: mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity*. Praha: Slon, 2006, 437 s. ISBN 80-86429-49-0.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999, 278 s. ISBN 80-246-0030-7.

HENSLIN, Earl R. *Otec a syn. Tajemství silného pouta mezi otcem a synem*. Praha: Návrat domů, 2003, 156 s. ISBN 80-7255-068-3.

HOLOUBKOVÁ, Miroslava. *Kvalitní partnerské vztahy*. Praha: nakladatelství Miroslavy Holoubkové, 2010, 321 s. ISBN 978-80-904026-1-4.

JARKOVSKÁ, Lucie. *Prohlédněme genderové stereotypy*. In *ABC feminismu*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, 232 s. ISBN 80-903228-3-2.

JARKOVSKÁ, Lucie. *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělání*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Nesehnutí, 2003, 25s., ISBN 80-903228-6-7.

KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006, 184 s. ISBN 80-7367-145-X.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KŘIŽÍKOVÁ, Alena a Karel PAVLICA. *Management genderových vztahů – Postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management press, 2004, 155 s. ISBN 80-7261-117-8.

MACHOVCOVÁ, Kateřina. *Náklady a zisky rovných příležitostí pro ženy a muže: sborník textů Gender studies*. Praha: Gender studies, o.p.s., 2012, 67 s. ISBN 978-80-86520-42-1.

MARXOVÁ-TOMINOVÁ, Michaela. *Rodina a práce – jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009, 160 s. ISBN 978-80-7367-615-5.

MAŘÍKOVÁ, Hana. *Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství*. In *ABC feminismu*. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, 232 s. ISBN 80-903228-3-2.

MAŘÍKOVÁ, Hana a Marie ČERMÁKOVÁ. *Proměny současné české rodiny. Rodina-gender-stratifikace*. Vyd. 1. Praha: SLON, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996, 143 s. ISBN 80-7178-320-X.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH, Z. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Jinočany: H&H, 1992, 16 s. ISBN 80-85467-53-4.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina – mýty a skutečnost*. Brno: Blok, 1990, 184 s. ISBN 80-7029-018-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1997, 336 s. ISBN 80-200-0628-1.

NOVÁK, Tomáš. *Střídavá péče o dítě*. Praha: Portál, 2013, 168 s. ISBN 978-80-262-0342-1.

OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 176 s. ISBN 80-7178-403-6.

PLAŇAVA, Ivo. *Spolu každý sám*. Praha: NLN, 1998, 218 s. ISBN 80-7106-292-8.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Fenomén mužství a ženství. Psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. Vyd. 2. Praha: Triton, 2004, 204 s. ISBN 80-7254-350-4.

PRŮCHOVÁ, Bohumila. *Slušný rozvod*. Brno: ERA, 2002, 114 s. ISBN 80-86517-25-X.

RENZETTI, Claire M a Daniel J CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, 642 s. ISBN 80-246-0525-2.

SEKOT, Aleš. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2002, 142 s. ISBN 80-7315-021-2.

SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej HORA. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Brno: František Šalé – ALBERT, 2008, 330 s. ISBN 978-80-7326-140-5.

SMETÁČKOVÁ, Irena a Klára VLKOVÁ. *Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost, 2005, 191 s. ISBN 80-903331-2-5.

SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004, 182 s. ISBN 80-7178-906-2.

SOKAČOVÁ, Linda a Michaela APPELTOVÁ, WAGNEROVÁ, A. *Gender a demokracie: 1989 – 2009*. Praha: Gender studies, 2009, 109 s. ISBN 80-86520-64-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 1997, 210 s. ISBN 80-7184-421-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1999, 353 s. ISBN 80-7184-803-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodová péči o děti*. Praha: Portál, 1996, 240 s. ISBN 80-7178-089-8.

WARSHAK, Richard Ades. *Rozvodové jedy*. Praha: Triton, 2003, 389 s. ISBN 80-7254-439-X.

ZAJÍČKOVÁ, Drahomíra a Marie GAZDAGOVÁ. *Možnosti a bariéry prosazení žen a mužů v managementu: šetření na personálních agenturách: moderní společnost a její proměny: gender v managementu*. Praha: VÚPSV, 2005, 17, 7 s. ISBN 80-239-7462-9.

ZÁBRODSKÁ, Katěřina. *Variace na gender*. Praha: Academia, 2009, 186 s. ISBN 978-80-200-1752-9.

ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor, 2005, 308 s. ISBN 80-7260-145-8.

Internetové zdroje:

- *Encyclopédie, Biographie* [online]. Dostupné z <http://www.linternaute.com/biographie/olympede-gouges> [cit. 2013-11-26].
- ČERMÁKOVÁ, Marie. *Rodina a mění se gender role – sociální analýza české rodiny*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997, 92, 24 s. ISBN 80-85950-42-1. Dostupné z <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files> [cit. 2013-12-5].
- ČERMÁKOVÁ, Marie. *Postavení žen na trhu práce*. Sociologický časopis, XXXIII, (4/1997), [online]. Dostupné z http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1815c8033438c841b2dca524e33aa4e7dfa234bd_248_389CERMA.pdf [cit. 2014-02-15].
- *Podpora rovných příležitostí žen a mužů při jejich umístění na pracovním trhu*. [online]. Dostupné z <http://www.platy.cz/analyzy/zeny-musi-mit-vyssi-vzdelani-nez-muzi-aby-mely-stejny-plat> [cit. 2014-03-20].
- *Český statistický úřad: Zaostrěno na ženy a muže 2013*. [online]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/kapitola/1413-13-r_2013-10 [cit. 2014-03-21].
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza příjmů a výdajů domácností ČR v 1.pololetí 2013 a predikce na další období*. [online]. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/16668/analyza_1q_2013 [cit. 2014-04-13].
- *Výchova dětí v Čechách. Jaké názory ovlivňují dnešní rodiče*. (online). Dostupné z <http://www.azrodina.cz/1127-vychova-ditek-v-cechach-jake-nazory-ovlivuji-dnesni-rodice> [cit. 2014-02-13].
- *Marxová Tominová, Michaela, mluvčí stínové vlády ČSSD pro lidská práva a rodinu*. [online]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/14.5.2013> [cit. 2014-03-12].
- *Český statistický úřad: Rozvodovost 2012*. [online]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> [cit. 2014-04-12].
- *Česká justice: Svěření dítěte do střídavé péče by mělo být pravidlem*. [online]. Dostupné z <http://www.ceska-justice.cz/blog/svereni-ditete-do-stridave-pace-by-melo-byt-pravidlem> [cit. 2014-06-30].
- DUDOVÁ, Radka. *Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR* In Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 2009, Vol. 45, No. 4. [online]. Dostupné z <http://www.soc.cas.cz/publikace/prace-jako-reseni-strategie-obzivy-osamelych-matek-v-cr>, s. 754 [cit. 2014-05-14].

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Výzkumné otázky

P II: Přepis rozhovorů

PŘÍLOHA P I: VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Jak jsou ve vaší rodině vnímány role ženy a muže?
2. Jaké bylo vnímání rolí ve vašich původních rodinách?
3. Kdo má významnější podíl na domácích pracích?
4. Jak by šlo významněji ulevit v péči o domácnost?
5. Kdo má větší podíl na finančním zabezpečení rodiny?
6. Jaký máte postoj k seberealizaci nebo sebevzdělávání partnera?
7. Jakou měrou se podílíte na výchově dětí?
8. Jakou měrou se podílíte na trávení volného času dětí?
9. Jak vnímáte vysokou míru rozvodovosti?
10. Jak vnímáte porozvodovou péči o děti?
11. Jak vnímáte kvalitu života z pohledu muže a ženy?
12. Lze úspěšně skloubit práci a osobní život?

PŘÍLOHA P II:

RESPONDENTI 1 (MARTIN A JANA)

V: Chtěla bych se vás na začátek zeptat, jak ve vaší současné rodině vnímáte roli ženy a muže?

Martin: U nás je to rozdělený, Jana uklízí, pere, žehlí a o zbytek se starám já. Nakupuju, vařím – většinou, co se týče financí, máme je rozdělený na malý a velký. Malý obstarávám já a o velký se stará Jana. Malý finance jsou běžný nákupy, velké jako hypotéka a nějaký splátky.

Jana: Měli jsme to tak vždycky. Martin jezdí do práce autem a má obchody po cestě, tak nevím, proč bych se měla tahat s kabelama a taky chodím, když chodím do práce (je na mateřské dovolené a pracuje na částečný úvazek), nebo předtím, z práce kolem šesté večer. Vaření mě nebaví, Martina baví, tak vaří Martin, protože to dělá rád. Martin dělá do tří, tak nebude přeče čekat, až já přijdu domů a něco udělám.

Martin: Jasně, já nakupuju rád a jasně vím, co chci a tak to mám nakoupený hned. Ve frontách bych se zbláznil!

Jana: Já vařím pro malou, to jo, ale jinak to dělá Martin. Nestarám se, co je v ledničece, jen vždycky řeknu, co je třeba potřeba nebo co Lucinka potřebuje a ono to tam pak je. /smích/

V: A jak fungovaly role ženy a muže ve vašich původních rodinách?

Martin: Když mi bylo 6 let, tak mi zemřel otec a vychovávala mě máma sama. Jeden čas s náma žil nějaký strejda, žil s náma dlouho, nějakých 10 let, akorát z jeho strany byl alkohol, tak pak odešel. O všechno se pak starala máti, tak jsem se musel zapojovat.

Jana: Možná v tom je ta výhoda, že byl zvyklý z domova, že se musel zapojovat.

Martin: Jo, ale uklízet, to teda neuklízím. /smích/ Jo, to já teda ne. Tam, kde mi to odpadne, tam to odpadne a nevádí mi to, /smích/, to se přiznám. Je pravda, že mě to Jana už trochu naučila uklízet a teď mě učí ještě Lucinka. /smích/

Jana: U nás se o domácnost starala mamka, jako všechno, vaření, uklízení, nakupování. Pamatuju si, že jsem jako 5 letá kreslila obrázek, že maminka vařila a tatínek seděl s knížkou u televize. /smích/ Takže klasika. Mamka vařila a starala se o všechno a taťka byl sportovec, takže tam prostě nic. Jezdil na kole a tak. S domácností moc nepomáhal.

V: Další otázka byla, kdo má významnější podíl na domácích pracích, ale to už jste v podstatě odpověděli v první otázce, jak to máte rozdělený.

Martin: Jo, Jana pere, žehlí, uklízí a stará se o malou, když není v práci a já nakupuju, vařím a aji něco kolem baráku.

Jana: Tak nějak půl napůl.

V: Máte nějakou představu, jak ulevit v péči o domácnost a domácích pracích? Myslím tím nějaké pomocné služby nebo služby vyložené pro rodiče s dětmi, i když vím, že ve vašem případě fungují babičky.

Jana: Tak okna bych potřebovala.../smích/, ale žaluzie to spraví. /smích/ Ale tím, že nemám moc času, tak se musím nad některýma věcmi povznést a ještě to malé dítě...umyješ a pak se zapatlanýma ručkama okno přejeđe a je hotovo, nebo podlahu chce umývat /smích/ osobně, tak je pak dobrý nad tím mávnout rukou. Jo, babičky fungujou a o zbytek se podělíme s Martinem, tak ani nepotřebujeme přemýšlet o nějakých placených výpomocích. Jo, když babičky nejsou, tak věřím, že občasný pohlídnání nějakou paní přijde vhod. A možná i ten občasný úklid, když je někdo hodně zaměstnaný.

V: Kdo má ve vašem případě větší podíl na finančním zabezpečení rodiny?

Martin: Asi Jana. Ta vydělává víc, ale jinak vedeme finance jako jednu položku. Nerozlišujeme, kdo kolik dává, ale jako společný.

V: A co byste říkali na sebevzdělávání nebo jinou seberealizaci partnera? Podporovali nebo tolerovali byste ji?

Martin: Jana se furt vzdělává. /smích/

Jana: Jó, to je jen jedna zkouška za půl roku, v předchozí práci jsem musela, to v současné mi to platí, tak toho využívám. Ale není to nic intenzivního.

Martin: Já mám takovej zvláštní koníček, military. To už mám od 90. let, vojenské uniformy a občas do lesa air soft. Dokonce minulý týden jsem byl na pivě! /smích/

Jana: Taky v tomhle věku už je člověk takovej pohodlný a ono se už člověku nechce.

Martin: Jo, myslím, že nemám problém s tím, že Jana dělá něco mimo. Ale moc toho není, tak možná proto. /smích/

Jana: Já taky ne, koníčky jsou potřeba a něco jiného si nedovedu představit, třeba školu. Asi kdyby to byla potřeba, myslím, že bych s tím neměla problém.

V: Co myslíte, jakou měrou se podílíte na výchově Lucinky?

Martin: Určitě jsou podstatně víc spolu (s Janou). Ty jsou spolu skoro pořád. Já jsem sám s Luckou takových 5 hodin týdně? Určitě jsou spolu podstatně víc. Jana jednoznačně.

Jana: Je to dobrý tým, že jsem doma, jsem na polovičním úvazku, tak když jsem v práci, je Lucka u babičky a Martin ji cestou z práce vyzvedne. Tak určitě já, ale je to daný tým, že jsem na mateřské.

V: A jak je to s mírou volného času, který trávíte s malou?

Martin: Tak nejvíc je s Janou, protože je částečně doma. Ale když jsme spolu, tak jedeme třeba na kole, v létě a chodíme na vycházky a to se většinou částečně veze, protože je ještě malá. Doma si hrajeme na hospodyňku a uklízíme, po mně. /smích/

Jana: Je to daný tým, že je malá a tak ji zajímá kuchyňka a panenky a podobný, Martin jí bude dělat na zahradě domeček, aby měla kde hospodařit. /smích/

V: Jak se díváte na současný trend téměř 50% rozvodovosti?

Martin: Já bych řekl, že jsem nad tím nikdy nepřemýšlel.

Jana: Já taky ne.

Martin: My jsme spolu už nějakých 11 let a manželé jsme takový 4 roky. V době vzití jsme už měli hypotéku, tak to už byl nerozlučný svazek. /smích/ V našem okolí jsou všichni relativně spolu dlouho. Akorát jeden je rozvedený. Ostatní jsou spolu. Ve svém okolí máme hodně lidí, co spolu žijí. Tak půlka jsou manželé. Druzí na psí knížku.

Jana: Ono možná taky, proč se dřív tolik nerozváděli, mě teďka napadlo, že lidi teď spolu dřív žijí a můžou si to vyzkoušet, ale to vlastně není proč se tak rozvádí, ale dřív spolu začali žít většinou až po svatbě. V tom je to jiný.

V: Asi jste o tom taky moc nepřemýšleli, ale jak se díváte na porozvodovou péči o děti?

Jana: Fakt jsem o tom nepřemýšlela. Ale určitě to nebude jednoduchý. Většinou zůstanou děti u matek a chlapi je vidí jednou za 14 dní o víkendu. A s penězama je to určitě blbý. I když určitě jsou někteří otcové, kteří mají dítě v péči. Ale sama takový neznám, to jsem slyšela akorát v televizi.

Martin: Taky ne (nepřemýšlel o tom). Znáám jenom chlapy, kteří vidí svoje děcka jednou za čas. Je to blbý, ale asi je to lepší, než být v nějakým blbým manželství. S financema to bude horší, to je jasný. Teda myslím pro tu ženskou s dětma.

V: A jak vnímáte kvalitu života z pohledu ženy a muže?

Martin: Celkově? Člověk nemůže být nikdy spokojený.

Jana: Vždycky může být líp a vždycky může být hůř.

Martin: Všude je chleba o dvou kůrkách. /smích/

Jana: Bydlet kde máme, finančně na tom taky nejsme špatně. Nežijeme od výplaty k výplatě.

Martin: Může přijít nemoc a člověk se dostane do mínusu, tak ta hypotéka mě trochu straší a budeme rádi, až nebude.

Jana: Nemusíme se omezovat ve svých aktivitách, jo, celkově bych řekla, že je nám dobře. /smích/

Martin: Souhlas. /smích/

V: Měla bych poslední otázku. Myslíte si, že lze skloubit práci a osobní život?

Martin: Myslím, že jo, nám se to aspoň daří.

Jana: Podle mě taky. Záleží asi na lidech, co si kdo představuje, ale myslím, že nám to funguje. Asi když je někdo hodně ambiciózní, tak může být problém. Anebo hodně časově náročná práce, buď je to spojený s dobou funkcí, nebo naopak, že nejsou peníze a pak je člověk nucený chodit do víc zaměstnání.

V: Tak to je všechno. Děkuji moc za váš čas i odpovědi.

RESPONDENTI 2 (LENKA A JAN)

V: Chtěla bych se vás na začátek zeptat, jak ve své současné rodině vnímáte roli ženy a muže?

Lenka: Tak já se učím s děckama, peru, žehlím – s tím už mi pomáhá holka, vařím, občas i můj muž, uklízím – to taky občas i můj muž /smích/. Asi tak nějak normálně. Nakupuju. Asi se o ty práce tak nějak dělíme.

Jan: Já uklízím obýváky, ten je můj. /smích/ A někdy něco uvařím. Děcka, když je potřeba, hlavně kluka, vozím na tréninky nebo zápasy. Okna umyju. Asi se doplňujeme, kdo má zrovna čas.

V: A jak to fungovalo ve vašich původních rodinách, v kterých jste vyrůstali?

Lenka: Klasicky. Maminka byla maminka a tatínek byl tatínek. Já jsem inklinovala vždycky k mamince. Tatínek byl dobrodruh, dobrodruh je a dobrodruhem zůstane! /smích/ On nikdy nebyl citlivý a vnímavý, byl prostě dobrodruh. Na hory, k moři, na brusle..., ale že mám trápení ve škole, to ho nezajímalo. /smích/ Ostatní nebylo důležité. A maminka je to, co to drží v chodu. Maminka, na to, že nás měla tři, pamatuju, že byla hodně aktivní a vždycky nás, děcka vedla k něčemu navíc, nejenom k tomu učení. A ráda cestovala. Hlavně je s rodiči humor, to oceňujeme všichni.

Jan: U nás byla asi vůdčí osobou mamka. Určitě. Otec neměl moc prostoru. Ale o domácnost a nás tři děcka se starala ona, asi to tak bylo dřív normální. Málokterá ženská by připustila, aby se kolem plotny nebo hadru točil chlap. Lenka říká, že to byl jasný matriarchát. /smích/

V: Teď u vás doma, kdo má větší podíl na domácích pracích? Už jste mi asi částečně odpověděli na začátku, ne?

Lenka: Jo, jak jsem říkala, asi to máme tak půl na půl. Nebo, kdo má zrovna čas. U nás už pomáhá dcera třeba s žehlením, tak i ta se zapojí. Jsme všichni hodně aktivní, tak si musíme pomáhat, jeden by z toho padl na pusu. /smích/

Jan: Souhlasím, kdybychom se nevystřídali, tak to teď asi nezvládneme. Předtím jsem měl práci od rána do večera, tak toho víc leželo na Lence. Dneska už je to jinak a taky jsou děcka větší a už je nemusíme všude doprovázet (do kroužků a sportů).

V: Máte nějaký námět, jak by šlo ulevit v péči o domácnost? Myslím tím především nějaké služby.

Lenka: Kdysi jsem nosila obědy ze školní jídelny i pro mě a pro muže. Tenkrát mi to ušetřilo čas vaření a mohla jsem ho věnovat děckám. Honza chodil domů až večer, tak mi to přišlo jako dobrá úspora času. A nikomu, kromě tchýně /smích/, to nevadilo. Jinak si vystačíme sami, mně to nedělá potíže, něco uklidit a udělat, já na to skočím, a je to. /smích/

Jan: Jo, Lenka má pravdu, myslím, že se obejdeme bez takových institucí. Ale to neznamená, že nejsou potřeba, jen si vystačíme se svými silama. A dětma /smích/.

V: Kdo z vás dvou má větší podíl na finančním zabezpečení rodiny? Nebo je to stejné?

Jan: Já jsem míval větší příjem, než Lenka, ale teď už to takový rozdíl není. Míval jsem lukrativnější práci, ale teď mě to taky baví. Ale furt jsem to já, kdo má větší peníze.

Lenka: Je to tak. Já taky nemám špatný plat a hlavně dohromady je to pěkný příjem pro slušný život. /smích/

V: Teď otázka vyloženě pro vás. Váš postoj k seberealizaci a sebevzdělávání partnera.

Lenka: No to máš přesně pravdu. /smích/ Míváme z práce každoroční školení a čím dál víc se to muži nelíbí. /smích/ Však taky na školu (VŠ) jsme se přihlásili oba, abysme si to zkusili na vlastní kůži, aby jeden

druhému nevyčítal, že nemá čas! A dobře sme udělali. Kdyby tam chodil jen jeden, druhý by nevěřil, co to obnáší. Že jo?

Jan: To je fakt. Už jsme si to říkali mockrát. Zprv se navzájem podporujeme a soutěžíme, kdo je tak asi lepší /smích/ a pak taky přesně víme, o čem to je. Ale jinak si asi nebráníme v žádných aktivitách. Jsme oba fakt činní ve všech směrech, tak něco děláme společně, celá rodina, něco každý sám. Kdyby školu dělala jen Lenka nebo já, možná by z toho byl problém, jako to říkají. Ne že by člověk nepodporoval, ale nevím, jak by kdo snášel omezení a nedostatek času na všechno. Obecně ale nikomu v ničem nebráním. /smích/

V: Kdo se jakou měrou podílíte na výchově dětí?

Lenka: Dneska jsou už větší, tak spíš potřebují odvézt na trénink nebo zápas. A taky povykládat, to dělám víc já a učím se s nima. Předtím s oběma, dneska už jen s klukem. Mám to tak z domu. Doma na to maminka taky dbala a myslím, že dělala dobře. Když si člověk nezvykne se denně připravovat, pak má problém. Jsem jí za to vděčná a u svých dětí to tak dělám od mala. A je to vidět. Jo, kdybych na to nedbala, byli bychom s prospěchem asi někde jinde. /smích/ Když byly menší, tak jsem vše dělala převážně sama. Řekla bych. /smích/ Jo, a nemoci a úrazy děcek, to je moje parketa!

Jan: Co se učení týče, je Lenka nezmar! Ale výsledky to fakt má. Zapojoval jsem se v tréninzích a zápasech s klukem, ale v tom jsme se podíleli oba, jak kdy. To bylo fakt hodně intenzivní (syn chodí do výběrové školy s konkrétním sportovním zaměřením). Tím, že jsou děcka už větší, tak máme víc volna. /smích/ Za mlada to ale byla Lenka, s kým trávili určitě víc času, protože já jsem chodil dost pozdě z práce.

V: Chtěla bych se zeptat na trávení volného času, ale to jsme už několikrát nakousli. Tak ještě jednou?

Lenka: Děcka mají už svoje priority a jinak společně jezdíme na kole, bruslích, lyžujeme. Zatím s náma jezdí, tak jsme pohromadě, ale jak dlouho ještě, to se uvidí. /smích/

Jan: Jo, a ještě máme teď psa, tak venčíme. /smích/ Jsme zatím všichni dost spolu.

V: Můžu se zeptat, jak se vám jeví současná, téměř 50% rozvodovost?

Lenka: Tak já to teda moc neuznávám. Všechny ženský si tím prošly, chlapi jsou furt stejný a všechny to vydržely. Moje matka, kdyby to tak brala, tak je dávno rozvedená a s otcem by dávno nebyla. Tak se pohádali, otec většinou něco provedl, ale pak byl zase klid. Já si myslím, že je to tak všude. Víš, že by to někde bylo jiný? Já teda ne. Chlapi nejsou svatí, ale když si sebe vážíte a máte v sobě oporu, tak není důvod kvůli blbinám se hned rozvádět. To bych řekla, že se dneska děje. Proč by jinak bylo tolik rozvodů? Je to určitě snazší než dřív, ženský vydělávají, ale stejně to bez otce není ono. Jo, jedině když je někdo vyšinutej, tak snad. Fakt to moc neuznávám.

Jan: Tak stát se to přece může. Ale máme kolem sebe lidi, kteří jsou spolu od mlada, jako my a jsou spolu pořád. Asi je to náhoda, jo, ale v rodině rozvedený máme. Určitě je to dneska jednodušší a nikdo se na tebe nehledí jako na exota. V tom to bude jiný, než předtím. Pro děcka je to ale blbý, to asi vždycky. Pak se o ně tahají a navádí je a podplácí. To je fakt blbý.

V: A co potom porozvodová péče o děti? Jak tu vidíte?

Jan: To je to, co jsem říkal. Děcka jsou chudáci. Většinou zůstanou s matkou a otce vídají málo a finančně je to blbý. Neslyšel jsem nikdy od nikoho, že to zvládá v pohodě. I když jich moc neznám a mám to spíš jaksi vžitý. /smích/ Když o tom přemýšlím a podívám se do rodiny, bude to tak a je to docela logický. To by ta ženská musela slušně vydělávat a takovejch moc není. Většina jich mívá menší plat než chlap a i když jsou nějaký alimenty, tak to je úplně jiný, než když bydlí spolu. Myslím jako manžele. Vidím to, že pak je podporujou babičky. Ze všech stran. O chlapech s dětma v péči jsem jen slyšel, že existují, ale moc jich nebude. Tam to může být s penězama trochu lepší, ale nevím, jestli chlap má tolik trpělivosti jako ženská. Nějak si to nedovedu za sebe představit, ale každéj sme jinej.

Lenka: Já k tomu asi nemám co dodat. Chlap se asi dokáže nějak postarat, ale ta ženská to má od přírody asi víc v sobě. Si myslím. Těžko se ale samotným žije, po všech stránkách. Ale uznávám, že někdy je to to lepší východisko, může být.

V: Skoro poslední otázka. Jak vidíte kvalitu života pohledem ženy a muže?

Lenka: Dneska je asi lepší, než byla předtím. Víc si člověk může užívat, když na to má peníze. Jsou větší možnosti. I když to předtím nebylo tak špatný, když se podívám na rodiče, žili a žijí kvalitní život. Takovej naplněnej. Ale to je asi spíš daný povahou a taky tím, že nemají nouzi. A neměli. Já myslím, že za mě dobrý, já jsem spokojená. /smích/ Děcka jsou v pohodě, my jsme zdraví, sportujeme, studujeme /smích/, s rodinou se navštěvujeme, se známýma se vidáme, aspoň občas, jsme hodně aktivní, tak fakt, za mě dobrý. /smích/

Jan: Já to taky tak vidím. Když je práce, tak je skoro polovina starostí. A to zatím oba máme (práci). Jo, je to dobrý. /smích/

V: A na závěr, je podle vás možný dobře skloubit práci a osobní život?

Lenka: Tak nám se to myslím daří, tak lze. /smích/ V některých obdobích je to horší a v některých lepší, horší je to asi po nástupu do práce. Z mateřské. To je pěkná honička, ale to zase pomine, až jsou děcka samostatnější. A když chlap, většinou, je v práci od nevidím do nevidím. To je pro ženskou taky dost stres. Furt sama s dětma. Dobrý jsou hlídací babičky, ale ty sme moc neměli. /smích/

Jan: Je to asi jak kdo. Musí na to být dva nebo ty babičky, aby to fungovalo. Ale když si ti doma pomáhají, tak si myslím, že to jde vždycky.

V: Tak to je všechno. Děkuju moc za příjemný rozhovor a váš čas.

RESPONDENTI 3 (ILONA A RADEK)

V: Na začátek bych se zeptala, jak jsou ve vašem manželství vnímány role ženy a muže?

Radek: Jelikož byla doted' (žena) na mateřské a teprve před půl rokem se jí podařilo sehnat zaměstnání, tak o Janičku a domácnost aji o zahradu se starala ona. Teď už víc se zahradou pomáhám i já, že jo? /smích/ Ale malou a domácnost furt obstarává většinou sama. Moc doma nepomáhám, dělám na baráku a taky celý den makám v práci, tak doma spíš ten barák dávám dohromady.

Ilona: Jsem určitě ráda, že mám konečně zaměstnání, vypadalo to, že nic neseženu a budu muset být doma, to by mi nevdalo, kvůli malé a baráku, ale peníze potřebujeme, tak je to tak lepší. Mám auto, tak malou vozím do školky, než jedu do práce, tak je to rychlejší a odpoledne ji vyzvedávám.

Radek: Je to u nás spíš zavedený nějak normálně, ode mě asi moc pomoci doma čekat nemůže. Jsem soukromník, ale nic velkého, tak na užití, a dělám rukama, tak se musím ohánět. A ještě k nám chodí můj syn z prvního manželství, tak tomu se snažím trochu věnovat, protože se nevidíme moc často. Mám ho jednou za 14 dní, když je to normálně a něco o prázdninách. To je pro Ilonu asi taky práce navíc. Ale brala si mě s tím, tak věděla, do čeho jde.

Ilona: Však já s tím už počítám. /smích/

V: A jak jste to měli doma, v původních rodinách?

Radek: U nás to chodilo taky tak nějak. Byli jsme tři děcka a taťka taky dělal manuálně, mamka v obchodě, tak mívala kratší směny, možná proto to zvládala. Nebo se nikdo neptal, jako dneska, jestli to zvládá. Bylo to asi docela normální a všichni to tak měli. Ženský dvě směny a chlapi spíš zajišťovali ještě nějaký přísun peněz navíc, když to šlo.

Ilona: U nás se o všechno starala mamka. Teda o domácnost a děti, bydlíme v bytě nebo bydleli jsme v bytě, tak té práce tam není kolik je na baráku. Otec doma hlavně odpočíval /smích/, anebo se zabýval se svými koníčkama. Teda koníčkem, protože chodí na ryby. A to dělá furt, ale asi jim to tak vyhovuje. Možná je mamka ráda, že má od něho pokoj. /smích/

V: Kdo z vás si myslíte, že má větší podíl na domácích pracích?

Radek: Tak u nás je to jasný a nevím, jestli to bude někdy jiný, dokud budu dělat.

Ilona: Já to chápu, Radek fakt volného času moc nemá a ten když tak trávíme všichni tři spolu nebo i s Kubou (syn z prvního manželství).

V: Další otázka je zaměřená na nějakou možnou pomoc v domácnosti, třeba formou nějakých placených služeb?

Ilona: To si nějak nedovedu představit, ale paní z baráku, kde jsem bydlela, si nechávala umýt okna, protože už sama nemohla, tak to jsem se s tím setkala poprvé, tady v okolí o nikom nevím. Na hlídání jsou babičky nebo kamarádky, aspoň zatím a já jsme to tak nepotřebovala. Ale asi si s tím vystačíme, uvidíme, jestli nebude bývat často Jaňulka nemocná a já budu muset být v práci? To se určitě může stát, ale zatím máme kolem sebe dost lidí, co pomůžou.

V: Jakou měrou se podílíte na finančním zabezpečení vaší rodiny? Kdo má větší příjem, jestli se můžu zeptat?

Radek: Tak u nás je to jasný a asi to tak bude. Doufám, teda doufám, že kšefty půjdou, než půjdu do důchodu! /smích/ Ilona teprve začala dělat, ale ani kdyby jí přidali, tak v soukromé firmě se nikdo s penězama nepředá. Taky se počítá s tím, že bude doma s nemocným děckem, tak aby se člověk bál, aby ho spíš nevyhodili. Já jsem našťestí svým pánem, je to na jednu stranu tlak, na druhou se nemusím bát, že mě někdo vyleje. (ze zaměstnání)

Ilona: Co znám kamarády, tak to tak bývá, že chlap má větší příjem než manželka, ale možná je to třeba dětma, že máš problém to místo sehnat, každej na tebe kouká, že budeš určitě věčně doma, i když přísaháš, že máš hlídání... budu ráda, když to nebudu muset opakovat, myslím shánění práce.

V: Co byste říkali, kdyby se váš partner chtěl nějak vzdělávat nebo seberealizovat?

Radek: Tak u mě něco takového nepřipadá v úvahu, já jsem realizovanej v práci a teď mám na starý kolena malý dítě /smích/, tak se musím ohánět. A ještě syna, že jo. A Ilona myslím taky moc času nemá a nebude mít, protože pořád něco děláme na baráku a zakládáme slušnou zahradu, tak asi ani není na nic jinýho čas, nebo ne?

Ilona: Já nemůžu asi nic dopředu přísahat, ale zatím mám dojem, že jsem zapřažená dost a naše představa je pěkná zahrada a je dost velká a do nějakýho studia by se mi určitě nechtělo a ještě s malou. Dej pokoj! /smích/ Ale obecně asi proti tomu nejsou a asi ani Radek, že?

Radek: Jo, jenže pak to vypadá jinak, až se člověk rozhodne s něčím začít, pak se to možná líbí miň, než když se o tom mluví v obýváku, jako že. /smích/ To by se asi vidělo, co by to bylo a jak by to fungovalo doma.

V: Jakou měrou se podílíte na výchově Janičky? To je asi už zřejmé z vašich předchozích odpovědí, ale přece jen, jestli máte něco na doplnění?

Ilona: Před tím to bylo především na mě, protože jsem s ní byla skoro celý den. Dneska si myslím, že se i Radek víc zapojí a Kuba, když tady je, ale hlavně proto, že je už větší (dcera). Když byla malá, tak sis s ní moc nevěděl rady, že? /smích/

Radek: Tak je to holka a já nejsem na nějaký ty holčičí hry, ale určitě jsem ji pohlídal nebo si s ní pohrál, někdy i dlouho, ale ženský to zvládají líp. /smích/

Ilona: Jo, vždycky chvíli a pak jsi mi ji dal, protože taky pořád něco děláš. Rejpeš se v autech! /smích/

V: To jste mi vlastně odpověděli i na to, kolik kdo trávíte volného času s dcerou.

Radek: Ale ne, dneska je to fakt už jiný, já jen když byla malá, aji sem hodně pracoval, abych nás uživil, a pak jsme koupili barák, tak na malou toho času moc nebylo.

Ilona: Určitě ale já jsem s ní víc, teda z nás dvou. Snad se to časem zlepší a budeme víc všichni dohromady.

V: Co říkáte na současnou vysokou rozvodovost? Je skoro 50%.

Ilona: No, k tomu má co říct Radek. Ten to zná z vlastní zkušenosti. Asi není o co stát, že?

Radek: Když to nejde, tak je lepší to skončit. Určitě toho nelituju, ale byly to blbý roky. To si myslím. Jenže pak jsou tahanice s dětma a naschvály a je to dost strašný období, asi pro všechny. Dneska už je to za mnou, dlouho, tak to jde. I tahanice s bývalou jsou pryč a naschvály s půjčováním Kuby, tak jsem rád, že to nemusím už řešit. Kuba si na Ilonu zvykl. Aspoň to tak vypadá, tak teď...

Ilona: Bylo to krušný, když se Radek rozváděl a Kuba ze začátku byl z toho moc špatnej, když se Radek odstěhoval... Asi jsou situace, kdy je to potřeba, jít od sebe, já sama nevím. Naštěstí se mi to doufám vyhne. /smích/

V: A co říkáte na porozvodovou péči o děti?

Radek: Co bych říkal. Je to tak, že kluk zůstal u bývalky a já ho mám jednou za 14 dní. Ze začátku to bylo...jo, to mě bylo blbě. Sedm let jsme byli denně spolu a pak na jednou za 14 dní a ještě s těma jedama jejíma. Ale ani o ničem jiným jsem neuvažoval, sice jsem si jednu chvíli říkal, že zkusím kluka do své péče, ale pak jsme si to rozmyslel. Ve skutečnosti si to nedovedu představit, že bych zůstal s děckem sám. Ale blbě mi z toho bylo dlouho, to jo. Ani o střídavý péči jsme neuvažovali, tak nějak to vyplynulo, že dítě patří matce.

Ilona: Jestli k tomu taky něco můžu, tak mám kamarádku rozvedenou a té se žije dost blbě, protože chlap neplatí skoro žádné alimenty, a kdyby neměla rodiče, co jí podporují, tak musí pod most. Taky ale vidím náš případ, kdy se Radek snaží, ale nikdy to není takový, jako kdyby rozvedený nebyl. Často se taky chlap znovu ožení, jako u nás, a má další děti, ale ženská to má možná v tomto trochu horší. Ale bude to případ od případu, asi taky kvůli věku. U ženské to roli hraje u chlapa tak ne.

Radek: Co znám, tak mají chlapi novou přítelkyni, všichni. Asi je to pro ně fakt jednodušší, ale taky neznám chlapa, co by měl v péči děcka. V tom to taky asi bude, v těch příležitostech.

V: Jaká se vám zdá z vašeho pohledu kvalita života?

Radek: No mohlo by to být lepší. /smích/ Vždycky je co vylepšovat! Ale odstěhovali jsme se z města, sice kousek, ale ven a tady se mi to líbí víc a přitom do města je to kousek. Tak máme auto, ale i autobusem se dá. Tady se mi líbí ta zahrada a vzduch je určitě lepší a pro malou se může proběhnout a nemusíš se bát, že bude pod autem. Tak z toho pohledu je to dobrý. A práce taky je, teď i Ilona má a školku máme. To je vítězství! /smích/ Když máš práci, tak je polovina starostí, ne? Já sice nejsem nikdy spokojený, ale zrovna nevím, na co bych nařikal. /smích/ Musím se ale furt otáčet. (v práci)

Ilona: My sme sem jezdili před tím na chalupu, tak se s lidma už známe a líbilo se nám tady, tak jsme se sem odstěhovali na furt. Protože jsme chtěli do baráku a toto je blízko města, kde oba děláme, tak jsme tady. /smích/ Tady se myslím žije dobře. Vždycky je někde něco, to jako ne, ale když to porovnám s našim bytem, kterej byl malej, a když přišel Kuba, tak jsme se tam málem nevlezli nebo soukromí nebylo, stejně sme nakonec jeli sem.

Udělalí sme dobře, že jsme se odstěhovali, fakt. A snad mě nevyhodí z práce, to bych nepřežila, zase nějaký zbytečný pohovory k ničemu... Musel by mě manžel žít! /smích/ Asi je to na té vesnici míň uspěchaný a to se mi líbí. I pro malou.

V: Poslední moje otázka je, jestli jde úspěšně skloubit práci a osobní život?

Radek: No, musí! Jak jinak bysme to dělali? /smích/ Ale sme na to dva. Tak to asi jde, ale taky za cenu toho, že většina leží na Iloně, co se domácnosti a malé týče a peníze, ty zase já. Ale bude to určitě jiný, až Janča bude větší a bude mít kamarádky a s rodičema už bude jezdit jen na dovolený. /smích/ To budeme už jen sedět na zahradě a chodit na houby. /smích/

Ilona: Jak jsem nastoupila (do práce), tak je to hodně těžší, než když jsem byla doma, ale stihnout se to dá, jen Radek s ničím moc nepomůže, no spíš o víkendy jo. Ale že bych něco mohla dělat navíc, to si teda už nemyslím, stačí co je a má Radek pravdu, že to za pár let bude zase jiný. S malým děckem je to náročnější, práce a rodina, to určitě.

V: Děkuju moc za příjemný rozhovor a za váš čas.

Respondenti 4 (Lucie a dan)

V: Na úvod bych se vás chtěla zeptat, jak jsou ve vaší rodině rozděleny role ženy a muže?

Lucie: Já jsem zrovna na mateřské, takže péče o malýho a domácnost a vaření, ale Dana taky občas zapojím, aspoň do vysávání a i něco uvaří. /smích/ Jo, to leží na mě, ale asi je to pochopitelný, já jsem doma a muž chodí do práce a taky jsme dělali bydlení (patro v domě manželových rodičů), tak tam pracoval. No, do budoucna bych si představovala, že mi bude víc pomáhat, až budu chodit do práce, ale nevím, jestli to taky tak vidí on. /smích/ Ale asi jo, jen na to asi moc zvyklej z rodiny není, je jedináček, maminkou opečovávaný. /smích/ Jo, už si zvykl, že okolo něho jen neposkakují ostatní, to bych mu zase křivdila. Takže zatím klasika, ale nepředstavuju si to tak na věky.

Dan: Tak už jsi to slyšela. /smích/ Mně se zdá, že se snažím pomoc, ale zatím to asi víc visí na Luce, protože je celý den doma a já v práci. Ale když jsem doma, tak se snažím pomoc, třeba s tím vysáváním nebo občas s tím vařením – na úrovni začátečníka, ale já se vypracuju. /smích/ Když potřebuje Lucka pryč, tak určitě malýho obstarám, v tom není žádný problém.

V: A jak to chodilo v tomto smyslu u vás doma?

Lucie: U nás asi klasicky, ale taťka v mezích možností byl taky zapojen a pomáhal. Ale převážnou část domácích prací a práce kolem nás (děti) byla na mamce. Ona je takovej rychlík šikovnej, tak s tím asi neměla

potíže. Myslím, že si stýskala až teď někdy, kdy začala studovat školu a měla nás tak naučený, že se všechno udělalo samo /smích/, že toho litovala, že si všechny tak zpovykala. /smích/ Takže spíš klasicky, ale že by taťka ležel jen na kanapi, to určitě ne. Taky stavěli barák, částečně a taťka dělá celý život druhé zaměstnání sice nepravidelně, ale není každý odpoledne doma, tak to asi fakt byla ta mamka, která toho většinu dělala.

Dan: U nás taky klasický rozdělení. Mamka domácnost a mě. /smích/ A taťka kolem domu. Já jsem sám, tak to možná bylo jednodušší. Pro tu mámu. Nevím o tom, že by někdy úpěla, že je přetížená nebo že nestihá. Tak nějak to šlo samo sebou v poklidu. Byli jsme taková vzorná rodina. /smích/

V: Moje další otázka míří k tomu, kdo má momentálně významnější podíl na domácích pracích, ale na to jste mi už určitě částečně odpověděli.

Dan: Jo, to je určitě Lucka, ale protože je teď doma. Až budeme oba chodit do práce, tak se určitě víc podělíme a taky asi pomůžou naši nebo spíš mamka, to se uvidí. Já proti pomoci nic nemám, teda myslím jako svoji pomoc, připadá mi to dneska normální. Taky jsme dost oba aktivní a hlavně rádi cestujeme, jo nevidím v tom problém. Zatím! /smích/

Lucka: Já to taky vidím na větší dělbu, až budu chodit do práce. Teda doufám, že budu chodit do práce, že nějaká bude! /smích/ Bez toho to dneska asi jde hůř, bez pomoci partnera. Mám dojem, že tlak na člověka je podstatně větší, než předtím. Ne, že by ta ženská toho měla někdy málo, to vůbec ne, to si fakt nemyslím, jen dneska tě k tomu drtí tlak firmy, hlavně soukromníci, ať makáš víc, nebo půjdeš, protože za bránou čekají davy na tvý místo, a tak musíš chca nechca makat jako šroubek. Nikoho nezajímá, že školka zavírá v pět. V tomto je to určitě jiný, než to bývalo třeba za našich.

V: Mysleli jste někdy na to, jak by šlo třeba víc ulevit v péči o domácnost?

Lucka: To teda nevím, na to jsem nemyslela. Jsme nějak na začátku společného bydlení, tak to zatím ujde a taky su doma. A máme v záloze babičky, i když jednu pracující a do důchodu daleko a další dítě bychom chtěli trochu později, tak fakt to zatím jde. A moje kámošky to mají podobný, tak nikdo kolem mě nepotřebuje paní na hlídání a uklízení taky zvládám. Ale asi je dobrý, když ta možnost je. Sama nevím, co si představit jinýho? Třeba žehlení prádla? To si nedovedu představit, že by mi někdo žehlil prádlo, to je lepší nežehlit! /smích/ Ale dovedu si představit mytí oken, tak třeba. To jo.

Dan: Asi se ty firmy taky musí živit, ale tady to zatím moc nefunguje, si tak představuju. Nebo se možná pletu?

Lucka: To teda není pravda, protože prý kolem svátků je ohromný zájem, jenže nevíme, kolik těch firem je a hlavně tady na to nějak zatím nejsme moc zvyklí, ale zase tím dáváme někomu práci, to asi není úplně mimo mísu. Tak se musíme přestat stydět! /smích/

V: Další otázka je možná míň aktuální, kdo má větší podíl na finančním zabezpečení rodiny?

Lucka: Teď je to určitě Dan, ale když jsme oba pracovali, tak jsem měla slušnej příjem, to bylo tak půl na půl. Uvidíme, kde budu pracovat pak. Jsme oba vysokoškoláci, tak na tom můžeme být podobně. Co myslíš? Ne?

Dan: Jo, zatím máme mateřskou a pak se uvidí, možná přijde ještě jedno dítě, to by sme určitě chtěli a uvidíme kdy, tak možná ten jeden plat a mateřská k tomu bude u nás dýl. /smích/ Ale zatím to jde, když tak by nastala nějaká brigáda nebo přivýdělek nebo zkrácená pracovní doba, kdyby něco takovýho fungovalo? Těžko říct.

V: A co byste říkali na situaci, kdy by se partner chtěl víc seberealizovat, třeba v zaměstnání nebo nějakýho náročnýho koníčka anebo by se chtěl někdo ještě dozdělavat?

Dan: Tak promluvíme za ženu. Ta je vzdělaná a dozdělaná až dost! /smích/ Fakt, ona toho má, takže snad už nic podnikat v tomto směru nebude, jedině kdyby zaměstnavatel něco požadoval, ale to by jistě nebylo studium na několik let. Tím, že máme společnýho koníčka, to cestování a to po celým světě, tak potřebujeme spíš čas. Jako o druhých bych si myslel, že by to pro mě nebyl problém a určitě nikoho nechci držet za nohu doma, ale podle naší situace to je asi mimo mísu. Ale obecně jo, když je to potřeba nebo to tak cítí? Myslím si, že by mi to nedělalo potíže. /smích/

Lucka: No vidím, že v tom máš jasno. /smích/...ale jo, v tom má Dan pravdu. My jsme před malým hodně cestovali, teď si užíváme rodinu a pak se asi zase vrátíme k nějakýmu tomu cestování. Jinej nějaký větší zájem nemáme. Jeden ani druhéj, takový ty běžný. Já bych druhýmu asi taky nic nezakazovala, ale my v té

situaci nejsme a asi ani nebudeme. Podle mamky ale vím, že to vůbec není jednoduchý, když jeden chodí třeba do školy a to naši jsou normální. Ale určitě tam byla nervozita kvůli tomu, možná i z mamčiny strany, protože toho zdaleka tolik nestíhala, jak normálně. Určitě byla nervózní. Tomu se ani nedivím. /smích/

V: Další otázka směřuje k podílu na výchově dětí nebo spíš dítěte?

Lucka: Tak zatím je to hlavně maminčin mazánek, jo a Dan si s ním určitě pohraje, ale zatím je víc u maminky. /smích/ Je to moje zlatíčko šikovný. /smích/ Ale věřím, že to bude později víc rozdělený, já nebudu mít tolik času a chlapi přece jen tíhnou ke chlapům, koukají na ně s otevřenou pusou, co to tak asi dělají? /smích/ Tak to tady bude, asi jako všude jinde, ze začátku hlavně máma, protože je doma a táta je vzácnější a pak i táta, nějaký ten fotbal a něco dělat v dílně, tak normálně si to představuju, jak to vidím kolem.

Dan: Tak malej už za mnou běhá a pomáhá, to je děsná sranda, a kladívkem všude tluče, našťastí je umělohmotný. /smích/ Časem zkusíme to kolo nebo prvně odrážedlo a pak kolo, ale bude z něj pracant. /smích/ Tady pomáhá, u dědy pomáhá...

V: Další otázka souvisí ve vašem případě hodně s tou předchozí, jak se podílíte na trávení volného času dítěte?

Lucka: To už jsme vlastně odpověděli. Zatím je to jasný. /smích/

V: Co říkáte téměř 50% rozvodovosti u nás?

Lucka: Já ti nevím. V naší rodině to nevidím, kamarádi taky zatím nejsou rozvedení, ale vím, že to tak je, no ale neznám je. Jestli se rozvádí ti lidi zbytečně nebo prostě si toho druhýho moc zavčas neprohlídli /smích/, to nevím. Ale je fakt, že se nad tím dneska nikdo nepozastavuje, jako asi předtím, tak to lidem tak nevadí a pak taky když třeba někdo pije nebo hraje, to určitě není o co stát nebo je mlátí? To by mi přišel jako důvod jít pryč. Protože rady, že se má jít léčit jsou dobrý, ale je to na dlouho a mnozí se z toho nevyhrabou nikdy a ani tam nenastoupí, protože si myslí, že chyba je na jiné straně. No, to jsou fakt případy, kdy bych to úplně chápala, že je té ženské – povětšinou ženské – je samotné s dítkama líp. A taky dneska dost lidi spolu jen žijí nebo spolu žijou v bytě, ještě než se vezmou, což by spíš bylo, že se líp poznají? Ale jak koukám, to není pravda. /smích/

Dan: U nás je rozvedenej strýc, ale nijak to nikdo neřeší, nebo se o tom moc nemluvalo. Je to prostě tak, tak se vídá s děčkama jednou ta dva týdny a on se odstěhoval do jinýho města a má přítelkyni a tak to nějak jde dál. S jeho děčkama jsem se o tom nikdy ne bavil, oni jsou už skoro dospělí, ale když si představím, že by naši šli od sebe a já zůstal s jedním a druhýho, po letech spolu začal vídat jen občas a možná i nějaký tahanice mezi nima, tak bych řekl, že z toho musí být (děti) docela špatný. Ale záleží to taky na té situaci, za které se ti rodiče rozešli, jestli to byly nějaký krvavý hádky nebo ne.

V: A jak vidíte takovýho osamocnýho rodiče a porozvodovou péči o děti?

Lucka: Záleží na příjmu toho dotyčnýho rodiče. Ale asi to nebude skoro nikdy žádná sláva a alimenty tomu taky moc nepomůžou, taky když se otec podnikatel a vlastně je chudák a tře bídu s nouzí, že jo? Hodně se mluví o střídavé péči, to bude asi pro děti lepší, ale jen když nebudou střídat školu a kamarády, jinak to není k ničemu, teda uvidí se víc s rodiči, ale střídání školy, to mi přijde divný. No, moc toho ale asi nebude, povětšinou spíš dostanou děti mamky a otcové odcházejí. Tak bych to viděla, že se dotyčným žije dost špatně, určitě z finančního důvodu hůř, než předtím. Ale někdy to fakt může být vysvobození. A taky je ten s těma dětma víc sám, teda s dětma pořád a žádný partner, tím myslím. /smích/. Zamlada to asi nebude tak horký, to se někdo najde, ale později to bude horší, si myslím.

Dan: Nemám k tomu moc co říct, bude to tak, jak říká Lucka. Málo peněz a všechno děláš ty. To musí být dlouhodobě na hlavu. Ale zase, když někomu pomůžou rodiče, to by mohlo být poznat, třeba, že se k nim nastěhují a tak nemusí platit sám člověk nájem. To by mohlo být pro ty lidi lepší a taky se postarají o děcka, aspoň trošku.

V: Předposlední otázka směřuje k vašemu vnímání kvality života. Z pohledu ženy a muže.

Lucka: Já myslím, že z mého pohledu je mi dobře nebo nám je dobře. /smích/ Vystudovala jsem a cestovala jsem a spolu jsme cestovali. Bydlení máme. Práci máme, teda jeden. A chlapečka máme. /smích/ Bydlíme na pěkným místě, daleko od centra města, je tady les, tak je kam jít...nevím, řekla bych, že kvalita života je z mého pohledu dobrá. Lidi máme kolem sebe, rodinu a kamarády...

Dan: Viděl bych to podobně. Už jsme zažili období, kdy jsme ještě neměli malýho a neměli jsme ani jeden práci, tak to bych teda nechtěl znovu zažít, protože je nás teď taky víc, to by bylo dost blbý. A jsou nějaký půjčky, to by fakt bylo hodně blbý. Ale hlavu máme kde složit, tak snad by nás naši hned pod most

nevyhodili. /smích/ Jo a ta rodina široká, hlavně Lucčina /smích/ a ty kamarádi, to se všechno počítá. A hodně je toho ještě před náma, tak bych řekl, že jsem docela spokojenej...říká se, že vždycky může být líp...tak to určitě na tom něco bude. /smích/

V: A závěrečná otázka. Lze podle vás úspěšně skloubit práci a osobní život?

Lucka: Těžší to bude pro nás, jako ženský. Myslím, že chlapa toto postihne málokdy. Aní si to nedovedu představit. Když pomůže manžel a někdy třeba babička, tak se to snad dá zvládnout. Horší to bude bez manžela a bez babičky, jo, nebo když někdo potřebuje studovat nebo má práci v jiným městě a je celý týden pryč, fakt především ta ženská...musí se rozhodnout sama.

Dan: Za chlapy můžu říct, že je to docela jednoduchý. /smích/ Ti se tím nijak nestresujou, asi když jsou vytižení hodně v práci nebo chtějí dělat nějakou zvlášť výhodnou práci, tak jsou buď sami, nebo to manželka a děti berou jako nutnost a je to vyvážený téma penězama. U ženských to může být horší. Ale určitě to jde, aspoň většinou. Je potřeba asi někde slevit, trochu.

V: Děkuju moc za příjemný rozhovor a za váš čas.